…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

…ССС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 59 (11045) | 1966 оной мартын 12, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ОЛОН МИЛЛИОН ХҮНҮҮДЭЙ БОДОТО ХЭРЭГ

Бүхы совет арадтаяа хамта манай республикын ажалшад партиингаа XXIII съездые угтуулан ажалай бэлэг барихаар бэлдэжэ байна. Хото хүдөөгэй ажалшадай дунда социалис мүрысөөнэй дэлисэ улам үргэдэнэ. Хабарай шэнжэ тэмдэг оруулһан март һарын үдэр бүхэн колхоз, совхозуудһаа, предприятинуудһаа амжалтын шэнэ шэнэ мэдээнүүдые асарна.

Ажалай ехэ дэбжэлтын эгээл эдэ үдэрнүүдтэ 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проект олониитын үзэмжэдэ табигданхай, зүбшэн хэлсэгдэжэ, һайшаагдана. Колхознигууд, хүдэлмэришэд, технигүүд, инженернүүд болон бүхы ажалшад коммунизм байгуулгын замаар урагшаа хэгдэхэ үшөө нэгэ ехэ алхам мүн гэжэ шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые тоолоно.

Арадай ажахые хүгжөөхэ гол үндэһэн асуудалнуудаар арад зонтоёо зүбшэхэ, ажаглалта дурадхалнуудыень хараадаа абаха гээшэ манай партиин бэелүүлдэг гол ёһо гурим болонхой. Арад зонтой иимэ нягта холбоо барисаатай, тэдээндэ түшэглэдэг байһан тула даа манай парти хүсэтэй. Нүгөө талаһаа бүгэдэниитын зүбшэн хэлсэлгэ хадаа бии байһан арга боломжонуудые элирүүлхэ, арад зоной үүсхэл эдэбхи бадаруулжа байһаниинь лабтай. Арга боломжонууд тухай юрэнхы ярилдаа хэнгүй, харин тэдэниие зүб мүрөөр хэрэглэжэ, ажал үйлэдбэреэ урагшань татаха хэмжээ нэн түрүүн абаха зорилго онсо удхатайгаар мүнөө табигдажа байна. Жэшээнь, газар таряалангые агротехникын заабариин ёһоор эрхилхэ, тэрэнэй культура дээшэлүүлхэ — зүб севооборот нэбтэрүүлхэ, сортовой үрэһөөр бүхы тарилгаяа хэдэг болохо тухайда үнинэйл хөөрэлдөөн болодог. Теэд энэ хэрэгтэ үнлэһэн хубилалта болоодүй зандаа. Республикын олон ажахынууд юрын үрэһөөр тарилга хэһэн шэгээрээ. Тиимэһээ эдэ мэтын шухала асуудалаар олон дурадхалнууд ороно: зүб севооборот нэбтэрүүлхэ, ажахыда тон шухала, һайнаар ургадаг ургамалнуудые ехээр тариха, паар ехээр хахалха мэтын шухала асуудалнуудай табигдажа байһаниинь ойлгосотой. Үгышье һаа, нэгэ ондоо жэшээ харуулая. Нэгэ үедэ ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригадануудта трактор техникэ даалгажа үгтэдэг байһан. Теэд нэгэ багахан бригадада тракторай хүсэн яагаад хүсэдөөр хэрэглэгдэхэ бэлэй даа. Энээн тухай Анаагай совхозой хонишод өөһэдөө мэдэрдэг һэн. Арга боломжонуудые хэрэглэхэдээ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл бадаруулха, дэмжэхэдээ хубхай шууяа, сууряа татахаяа оролдонгүй, тэрэнээ али али талаһаань, нэн түрүүн ажахын, экономикын талаһаа һайса хаража үзэбэл, һайн байха һэн. Мүнөө иимэрхүү хүнгэн шанартайгаар юумэндэ хандаха ябадал һалажа байна. Тиигэбэшье энэ «хуушанай үбшэн» хүсэд һалаадүй.

Энээнтэй дашарамдуулан түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ тухайда тогтомоор. Юуб гэхэдэ, ехэ арга боломжонуудай нэгэн энэ болоно. Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой агроном А. Х. Копылова, Мухар-Шэбэрэй аймагай Заганай колхозой агроном Лютаева болон бусад зарим агрономууд үрэһэнэй ажахые эрхилхэ талаар үнинэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдагынь элитэ. Эдэ ажахынуудта сортовой үрэһөөр тарилга хэдэг болонхой. Теэд эдэнэрэй дүй дүршэлыень дэлгэрүүлхэ, нэбтэрүүлхэ тухайда республикын хүдөө ажахын министерство ехэ оролдолго гаргадаггүй, энээн тухайдань плакат гаргаад, һайшаал дурадхал оруулаад лэ байдаг. Энээндэ министерствын зэмэ ехэ. Мүн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд, партийна организацинууд энээн тухайдаа яһала хөөрэлдэдэгшье һаа, бодото хэмжээ абаагүй дээрэһээнь энэ хэрэг хүсэд шиидхэгдэнгүй байһан зандаа. Теэд сортовой үрэһэнэй удха шанар тухай, хүдөө ажахын гол һалбари — газар таряалангай культура дээшэлүүлхэ тухай үшөө дахин хэлэлтэй аал? Директивэнүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедөө эгээл иимэ гол үндэһэн асуудалнуудта анхаралаа табиха шухала байһан тухай дахин дабталташьегүй.

Арад зоной эдэбхи үүсхэлээр, зохёон байгуулхы ажалай ашаар, олоной хэшээл оролдолгоор табан жэлэй түсэбэй дүүргэгдэхэ байһаниинь ойлгосотой. Тиимэ хадань партийна организацинууд олониитын эдэбхи үүсхэл улам бадаруулха, социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр эмхидхэхэ болоно. Энэ хэрэгтэ соёл сурталайшье хүдэлмэрилэгшэд ехэ үүргэтэй. Энэ документын удха тухай хөөрэжэ үгэхэһөө гадна эдэнэр нэн түрүүн арга боломжонуудые элирүүлхэ, ажал хүдэлмэреэ улам һайжаруулха тухай хүн зоной хүсэл эрмэлзэл зорюулха болоно. Худэриин совхозой партийна организаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Цырендоржиев ойлгууламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри оншотойгоор, тодорхойгоор ябуулдаг гуримтай. Гаргаша багатайгаар ехэ продукци абахын, фермэ, гүүртэ, отара бүхэнине олзо доходтой болгохын тулада ехэ хүдэлмэри эндэ ябуулагдадаг байна.

Центнер тараан, мяхан, һүн, ноохон болон бэшэ зүйлнүүдые абахада хэды шэнээн гаргаша хэгдэнэб, гаргаша бүхэнине нарин нягтаар тооложо ажахыгаа эрхилхэ зорилго мүнөө табигдажа байһаниинь ойлгосотой. Ондоогоор хэлэхэдэ, экономикын һургуулида бүгэдөөрөө, хүн бүхэн һуралсаха ёһотой. Энээнгүйгөөр ажахые һайнаар эрхилхын аргагүй. Партиин ЦК-гай сентябриин Пленум энэ асуудалые онсо шухалада тоолоһон байна. Юрын хүдэлмэрилэгшэһөө эхилээд, ажахын хүтэлбэрилэгшэ хүрэтэр хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэл бадаруулһанай ашаар лэ табан жэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй гэжэ парти тоолоно. Тиимэһээ мүнөө үедэ Директивэнүүдэй проект зүбшэн хэлсэжэ байхада, ажалшадай эдэбхи үүсхэлые энэ хэрэгтэ зорюулха, тиигэжэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхээр бодото хэмжээ абаха—иимэ зорилго партийна, советскэ, профсоюзна организацинуудай үмэнэ табигдана. Шэнэ табан жэлэй түсэб бэелүүлхэ гээшэ олон миллион хүнүүдэй, бүхы совет арадай, тэрэнэй эдэбхи үүсхэлэй, оюун ухаанай, хүсэл эрмэлзэлгын бодото хэрэг мүн.

…Хори. Хэжэнгын совхозой түрүү механизатор …доржо Гармаханов …һэн жэлдэ «ДТ-54» …ороор 1380 гектарта …хахалалга хэжэ, со…с мүрысөөндэ эрхим… Тэрэ ажал дээрэ го…, тоһо гаргашые 15 …ентээр арьбалаа. Ма…наринаар хэрэглэ… ажалаа бүтээсэтэйгээр …хэһэнэй ашаар нимэ…лта туйлаа.

Д. САМБУЕВ.

НЮТАГУУДҺАА МЭДЭЭСЭЛ

ЗАХААМИН. Тогтохо Аюшеевич Будаев колхозой ямаршье ажалда ябалсаһан байха. Бригадирааршье хүдэлөө, модо бэлэдхэлдэшье ябалсаа. Мүнөө Бага Талын һаалиин гүүртые даагшаар хүдэлжэ байна.

Тэрэнэй даадаг гүүртэ хододоо түрүү ябадаг. 1965 ондо эндэхи 126 үнеэнһээ дүн хамта 115 мянган литр гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 914 литр һүн һаагдажа, энэ гүүртэ колхоз соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлээ. Нютагай эрхэ байдалаар бараг гэжэ тоололтой.

Шэнэ жэлэй гараһанһаа хойшо «Дружба» колхозой энэ гүүртынхид түрүүлжэ ябана. Һаалишад Д. Батуев, Б. Гомбоева, Д. Доржиева, И. Гармаева гэгшэд илангаяа магтаалтайгаар ажалладаг. Эдэнэр нёдондо һайнаар ажаллаһанай, тугал олоор абаһанайхи гэжэ нэгэ-нэгэ бүрүү нэмэлтэ түлбэри абаһан байха юм.

Д. ДОРЖИЕВ.

ЗЭДЭ. «Мир» колхозой нэгэдэхи отделениин ахалагша хонишон Дондок Цыденжапов жэл бүри һайнаар хүдэлдэг. Мүнөө олон хурьга абажа байна. Нүхэр Цыденжапов 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха, абтаһан хурьгадаа 20—20 килограмм шэгнүүртэй болгожо, эхэнүүдһээнь илгаха зорилго табяад, колхозойнгоо түрүү хонишод Чагдар Банзаракцаев, Иван Шестаков гэгшэдые мүрысөөндэ уринхай.

А. БАДМАЕВ.

БЭРХЭШЭЭЛҺЭЭ СУХАРИНАГҮЙ

…оной һүүл багаар совхо…хи фермэ дээрэ суглаан зар…, тэндэ шэнэ жэлэй түсэб, …зүбшэн хэлсэгдэһэн бай…3100 центнер һү һаажа, тэрэ…2500-ыень гүрэндэ тушааха …түсэб абтаа бэлэй. Бии байһан …боломжонуудаа хаража үзөөд, …сэдьхэлэй үгэ хэлэлгэн болоо …эрэ суглаан дээрэ жэлэйнгээ …Агууехэ Октябриин 48 жэ…н һайндэр болотор сүм дүүр…эн шиидхэбэри нэгэн дүү…таа һэн.

…нэгэн энээндэ һэжэглэжэ …Урид һүрхэйтгэһэнэй хэрэг юун …бэжом болохо нэгэниинь боло…һэн бэзэ гэхэ мэтэ үгэ гараа. …Зүб даа, хаража үзэхэбди. Зү…лэһэн үгэдөө хүрэхэл байха… гэжэ һаалишан Капитолина …на мэдүүлбэ.—Ноябриин до…болотор жэлэй түсэб дүүргэгдэ…тэй! Хүн бүхэн ямаршье бэр…нүүдые дабажа, зориһон зо…хүрэхэл ёһотойбди. Бэшэ …нүдһээ гээгдэхэгүйбди. Тэдэн…гээрээ дутаабибди? Манһаал …ылдыдаха.

…Зүб!—гэжэ малшад баран нэгэ …жээ.

…нһээ хойшо үдэр хоногууд үн… байба. Октябрь һарын түрүү…хадта совхоз дотор баяртай …тарашаба. Нэгэдэхи фермэ …ын 10-да һү гүрэндэ худал…һү һааха жэлэйнгээ түсэб …хэрхёо бшуу. Совхозой дирек…, парткомой секретарьшье, ра…й түрүүлэгшэшье мүрысөөндэ …гараһан малшадые халин ха… амаршалаа. Дамжуулгын …түг барюулжа, шэнэ амжалта…е хүсэбэ. Тус фермын коллек…тэлаһанаараа һанаагаа амар…, харин саашадаа үшөө һай…лалха гэжэ шиидээ юм.

…ннһээ хойшо үшөө нэгэ жэл …. Совхоздо хүдэлмэриин дүн…согсологдобо. Тус фермэ 3732 …һү һаажа, тэрэнэйнгээ 2944-… гүрэндөө тушааһан байна. **100 …үриһөө дунда зэргээр 123 ту…тажа, бүтэн бүрин түлжүүлэг…**тэй зэтэй энэ коллектив дахин …һуури эзэлжэ, совхозой партком … дирекциин дамжуулгын …түгые үлөөбэ. Арба гаран хү…лэшэдые нэгэ-нэгэ тугалаар ….

…хайшан гэжэ иимэ амжалта … гээшэб? Эдэ бүхы амжал…ынь ажалаа һайнаар эмхидхэ… ажалдаа үнэн сэхээр ханда…һанһаа, зоовет мэргэжэлтэдэй эрилтэнүүдые наринаар сахиһанһаа болоо гээшэ. Мүн ажалдаа шэнэ, түрүү аргануудые хэрэглэхын тула тэдэнэр оролдоһон.

Аймагай зарим ажахынуудта үнеэ тугаллуулха цех эмхидхэгдэжэ эхилээ гэһэн һураг суу тараба. Тугаллаха үнеэдые һара урид тусхай байрада оруулдаг. Эндэ үнеэд һайн харууһа, эдеэлүүлгэндэ байлгададаг гуримтай. Иимэ цех эндэшье байгуулагдаба. Энэ цех ашаяа харюулжа шадаа.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл малаа эдеэлүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулдаг. Зунайнь байра уһа, бэлшээри элбэгтэй газарта түхеэрэгдэнхэй. Хүйтэн болохотой зэргэ үнеэдээ дулаан байрадань оруулжа, түхэреэн сүүдхэ соо байлгана. Мүн малайнгаа байрые өөһэдөө заһадаг.

Үнеэдтээ сүүдхэдэ иимэ тэжээл үгэнэ: 2,5 килограмм үбһэ, 17 килограмм силос, гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан, эһээгдэмэл 15 килограмм һолоомон. Үдэртөө хоёр дахин: 12 часта, үдэшын 6 часта бүлеэн уһаар үнеэдээ уһална.

Тугаллаха үнеэдэй рацион ондоо. Тугаллахаһаа һара урид үнеэдтэ 3,5 килограмм үбһэ, 20 килограмм гидролизно тэжээл, 6—7 килограмм силос үгтэнэ. Харин 15 хоног үнгэрхэдэнь тэдэндэ силос огто үгтэдэггүй, зүгөөр 4,5 килограмм үбһэ эдюүлэгдэнэ. Тугаллаһанайнгаа һүүлээр хуушан рациондоо ородог.

Үдэрэй турим эндэ наринаар сахигдана. Үнеэдээ үдэртөө гурба дахин һаана: үглөөнэй 6 часта, үдэрэй 12-то, үдэшын 6-да. Харин шэнэ тугаллаһан үнеэдые сүүдхэдэ 4—5 дахин һаадаг.

Үнгэрһэн жэлдэ сагай уларилай таагүй байһан дээрэһээ орооһо тараанай, тэжээлэй болон пропашной ургамалнуудай ургаса бага абтаа һааб даа. Харин эндэхи малшад бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэхэ зорилготойгоор 48 гектар сабшалан өөһэдөө даажа абаһан байгаа. Тэрэ участогһаа 760 центнер үбһэ өөһэдөө хүряажа абаа.

— Харин байгша ондо, — гээд, фермые даагша Алексей Федорович Лоскутников хөөрэнэ,—энэ участок дээрэ өөһэдөө ногоо тарихабди. Ойрын үдэрнүүдтэ тэндээ наг шэбхэ зөөжэ, модо шулууень сэбэрлэжэ эхилхэмнай. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди.

Мүнөө жэл тон шанга үбэл боложо байна. Фермые тойроод гүнзэгы хүр саһан, тэжээл бага. Үнеэдээ газаашье гаргахын аргагүй. Ушар иимэһээ тэжээлээ һайса бүйлүүлжэ, гамтайгаар гаргашалнабди. Эндэхи һаалишад, мал адуулагшад, тугалшад хилганашье һолоомо урихэгүй гэжэ оролдоно. Мүльһэн болотороо хүрэшэһэн силос гэдхээжэ, малдаа үгэнэ, хүра бороондо ехээр сохюулжа, харлашаһан үбһые харшаад, эһээгээд хэрэглэнэ. Тугалнуудта хэмэл һү үгэнэ.

Тиихэ зуураа, эндэхи малшад нэгэшье үнеэ һубайруулхагүй гэжэ тэмсэнэ. Үнеэдэй тугаллахаһаа хоёр һара урид шэргээдэг, тугаллаһанайнь һүүлээр 18 хоноод байхадань үрэжүүлдэг гуримтай. Түрүү һаалишад Капитолина Шадрина, Мария Жапова, Хорло Жигжитова, Аграфена Лоскутникова гэгшэд тугаллаха үнеэдые нэгэшье недели үлүү һаадаггүй. Мүн ямар нэгэн үнеэнэй ототой болоһониие адаглабал, техник-үрэжүүлэгшэдэ мэдээсэдэг. Үнгэрһэн жэлдэ Капитолина Шадрина даалгагдаһан 17 үнеэдһээ 23 тугал абаа бшуу.

Зарим ажахынуудта үнеэдые 5-6 тугаллуулаад лэ, элдэб шалтагаанаар мяханда тушаажархидаг. Харин энэ фермэдэ үнеэн бүхэн 12, мүн үшөөшье оло дахин түрэдэг. Үнеэдэйнгээ хойноһоо зүбөөр харууһалһанай, дэлэн, хүхэнүүдыень саг болзор соонь аршадаг, сэбэрлэдэг, нидхэрдэг. Үнеэдээ һаахынгаа урда тээ дэлэндэнь вазелин түрхидэг заншалтай.

Эһээгдэмэл тэжээл, хэмэл һү бэлдэдэг Бимба Базаровые малшад магтана. Тэжээл бэлдэдэг цехтэ ходо сэбэр байдаг. Һолоомо гидролизно аргаар бүйлүүлхэ, эһээхэ гурим наринаар сахигдана.

Энэ фермын коллектив гансашье ехэ һүнэй түлөө тэмсэнэ бэшэ, мүн тэрэнэй үнэ сэнгые доошолуулхые оролдоно. Уридшалан тооложо үзэһэнэй ёһоор, 1965 ондо энэ фермэдэ һаагдаһан центнер һүндэ 10 түхэриг 74 мүнгэ гаргашалагдаһан, харин Хамнигадайн фермэдэ—12 түхэриг 3 мүнгэ, Семеновой фермэдэ—10 түхэриг 98 мүнгэтэ болоо.

Үбэлжэлгын хэды хүндэ хүшэр байдалда үнгэржэ байбашье, түрүү фермын коллектив һү һааха түрүүшын кварталай түсэбые үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлнэ.

Б. ЖИГЖИТОВ.

Хяагтын аймаг,
Хүдэриин совхоз.

Фоторепортаж

БУЙЛУУЛҺАН ТЭЖЭЭЛЭЙ ШЭМЭТЭЙДЭ...

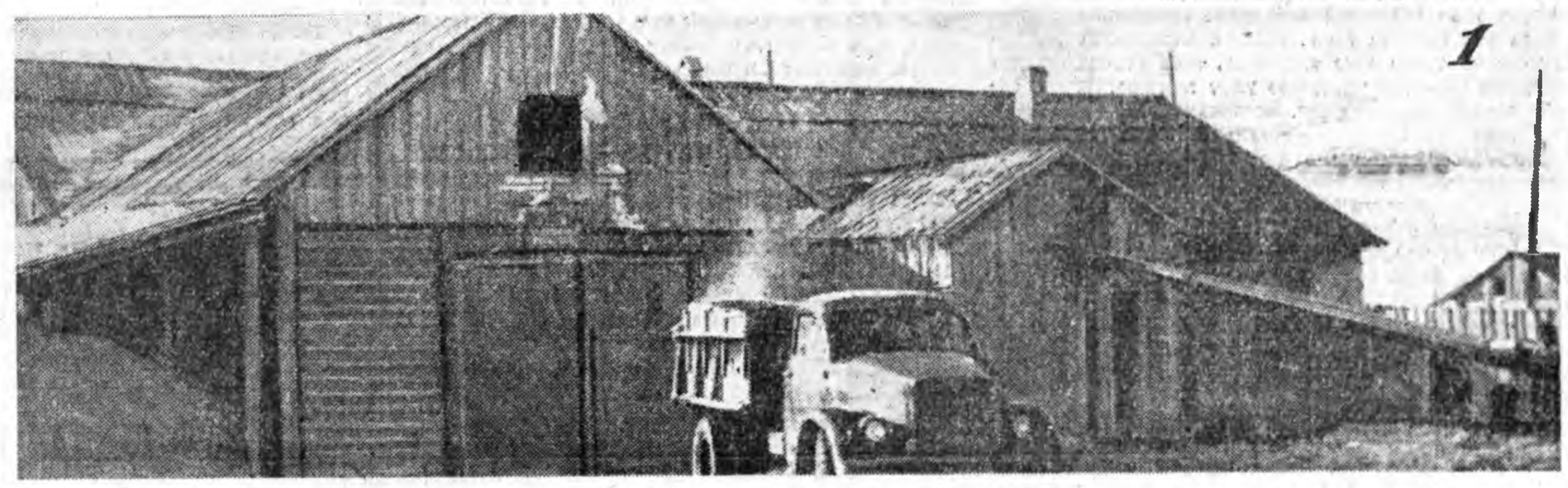

1

2

3

«Хэн эгээн ехэ һү һаагааб? Надя!»—тоһэн хөөрэлдөөн Сэлэнгын совхозой һаалиин фермэ бүхэндэ дуулаха байхат. Надежда Тадвашкина гансашье совхоздоо бэшэ, аймаг соогоо түрүү зэргэдэ ябана. Үнгэрһэн жэл үнеэн бүриһөө 3323 килограмм һү һаажа, бүхы республика соогоо суурхаа бэлэй. Бадма-Ханда Буянтуева, Бальжит Нимаева гэгшэд баһал баясамаар үрэ дүнгүүдые туйлаа. Тиихэдэ бүхы совхозоороо үнеэн бүриһөө 2043 килограмм һү һааха гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ.

Һаалишад, малшадай энэ гориттойхон ехэ туйлалтада жэлэй дүрбэн сагта таһалгаряагүй ажаллажа байдаг корм-цехын коллективэй аша габьяа тон ехэ. Гидролизно аргаар бүйлүүлһан тэжээлые мал ямар дуратайгаар эдидэг гээшэб? Гадна, һү һаалинь хараа байса дээшэлдэг. Тус цехые Иван Яковлевич Носков хүтэлбэрилнэ. Өөрөө шофер хүн. Бүйлүүлһан тэжээлээ самосвал машинада тээгээд, фермэнүүдээр тараадаг. Үбэлэй сагта тус цех сүүдхын 16 тонно тэжээл бүйлүүлдаг.

Зураг дээрэ: 1. Совхозой кормоцех. 2. Цехэй начальник И. Носков сугтаа хүдэлдэг В. Малышева, М. Шагабеева хоёртой хөөрэлдэжэ байна. 3. Цехэй түрүү хүдэлмэрилэгшэ Аграпина Кунишина.

А. ДЕРИГЛАЗОВАЙ фототекст.

ДАЙН ТУШАА ИДХАЛГЫЕ ХУУЛИ БУСЫН ГЭЖЭ СОНОСХОНО

Эб найрамдал хамгаалха тухай хуулиин СССР-тэ баталан абтаһаар 15 жэлэй ой тушаа

…б найрамдал хамгаалха тухай …хуулиин Советскэ Союзда баталан …абтаһаар мартын 12-то 15 жэл …болобо.

…Манай орон дотор энэ хуули …наар сахигданаб, шэнэ дай…н дуулда эсэргүүсэн, эб най…рамдалда дуратай бүхы хүсэнүү…дые нягтаар жагсаахын түлөө эб …найрамдалай тала баридаг совет …хүнүүд лажа тэмсэнэб гэжэ хоо…рэжэ үгэхэ гүйлтатайгаар Эб най…рамдал хамгаалха советскэ коми…тедэй харюусалгата секретарь …М. И. Котовто ТАСС-ай коррес…пондент хандаа.

…Эб найрамдалай тала баригша…дай бүхэдэлхэйн конгресс 1950 …онд Варшавада болоо гэжэ мэдээ…. Дайн тухай али бүхы номнол …хорихыень уряалан бүхы …орнуудай правительствануудта …энэ конгресстэ хабаадагшад …хандаһан байгаа. Конгрессэй һүү…лээр Советскэ Союз энэ уряаень …дэмжүүлэй нэгэн боложо дэм…жээ юм. Эб найрамдал хам…гаалха тухай хуули баталан аба…ха дурадхал эб найрамдал хам…гаалха советскэ комитедэй ту…рүүлэгшэ Н. С. Тихонов 1951 …онд Эб найрамдалай түлөө …советскэ хүдэлөөнэй зүгһөө СССР-…эй Верховно Соведэй сессиин үзэм…жэдэ табиһан юм.

Эб найрамдал хамгаалха советскэ комитедэй энэ дурадхалые манай Эхэ ороной хуули гаргадаг дээдэ органой депутадууд нэгэн дуугаар дэмжэһэн байгаа.

Атомна дайнай һүжэрхэ замые хаахын тулада, империалис эзэрхэг түримхэйшүүлэй гэмтэ муухай түсэбүүдые таһалдуулхын тулада эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг совет хүнүүд али бүхы юумэ хэхээр хүсэд шиидэнги байдаг, иимэ шууд шиидэнги байлгань эб найрамдал хамгаалха тухай баталан абтаһан хуулиһаа тиихэдэ эли тодоор харагдаһан байгаа.

Энэ хуули СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаһан байгаа гэжэ үшөө дахин һануулхые хүсэнэб. Дайн байлдаае жүрөөдэдэг, ямар нэгэн янзаар тэрээн тухай номнол хэдэг хүнүүд манай орондо үгы гэжэ үгэ хэлэһэн депутадууд онсолон тэмдэглээ һэн.

Эб найрамдал хамгаалха тухай хуулиие сахяагүй гэжэ гэмнэгдөн, сүүдэй харюусалгада хабаадуулагдаһан нэгэшье хүн 15 жэлэй турша соо манай орондо байгаагүй гэжэ М. И. Котов саашань хэлээ. Энэ хадаа манай бүхы арадай эб найрамдалые шууд хүсэдэг байһые, манай совет обществын бүхы ажабайдалай амгалан тайбан шэнжэтэй байһые эрхимээр гэршэлжэ үгэнэ.

Иимэ байһан тула даа эб найрамдал хамгаалха тухай хуули баталан абаха шухала байгаа гээшэ гү? гээд баруун оронойхид заримдаа мааналта хэлэдэг байха юм. Энээнэй харюу эли тодол: совет обществын эб найрамдалда дуратай, энэрхы сэдьхэлтэй байдагые юридическэ талаар лаблан батадхахын тулада иимэ хуули гаргаха шухала байгаа бшуу.

Чехословаки, Польшо, Болгари, ГДР, Румыни, Венгри ба бусад зарим оронуудта эб найрамдал хамгаалха тухай хуулинууд баталан абтанхай, хүсэндөө байдаг. Хэрбээ эб найрамдалай тала баригшадай уряае олонхи парламентнуудай дэмжэһэн байгаа һаань, мүнөө дэлхэй дээрэхи оршон байдал бүри намдуу түбшэн байха һэн гэжэ һанагдана.

Теэд дайн тушаа номнол хэхэ ябадалай хоригдоһон гүрэнүүд тиимэ олон бэшэ байна бшуу. Юридическэ иимэ актнуудай үшөө үгы байһые үгын сулоо гэдэгые урдаа барин тайлбаридаг байха юм. Теэд энэ сүдөөе буруугаар ойлгодог ябадал хүн түрэлтэндэ заримдаа ехэ гай түбэгтэй байдаг гээшэ. Дайн тухай идхалга номнолой хэдэ хэдэн баруун оронуудта мүнөө угаа ехээр хэгдэжэл байһые бидэнэр обёоронгүй гаража шадахагүй байнабди.

Дай хэхые тухирһан идхалганууд Америкын болон Баруун Германиин газетэнүүдэй хуудаһануд дээрэ улам бүри олоор харагдадаг боложо байнхай. Жэшээлхэдэ, совет городууд болон промышленна районуудта хэпдэжэ магад атомна сохилтонуудые стрелкэнүүдээр заажа харуулһан «стратегическэ картануудай» зарим олон тиражтай недели бүриин хэблэлнүүдтэ толилогдодог байһыень бултадаа харадаг байнабди. Дайн сэрэгэй талаар хаража үзэхэ болоо һаа, эдэ зурагууд ямаршье удха шанартай бэшэ юм. Зүгөөр эдэ зурагууд сэдьхэл бодолой талаар уншагшадые дайнда бэлэдхэлгэдэ зарим зэргээр таараалдажа болохо байна. США, Германиин Федеративна Республика болон бусад баруун оронуудта шэнэ дайн тушаа номнол хэгшэд хэһээгдэдэггүй юм. Эрхэ сүлөөдэ дуратай вьетнам арадта эсэргүүгээн уршагта муухай хюдалгата дайн байлдаае США-гай империалистнуудай мүнөө хэжэ байхада, Баруун Германиин үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдэй атомна зэбсэгтэй болохо һанаашалга гаргажа байхада сэрэгэй номнолые хорихо гээшэ эдэ оронуудай зонхилхы этэгээдүүдтэ таарамжатай байха гээшэ аал?

Дайн тушаа идхалга номнол юрын «һалхи һэбшээ бэшэ юм». Буртаг үбһэн туһатай ургамалнуудта орходоо һуратгүй түргэнөөр заримдаа ургай дэлгэрдэг. Дайн бүхэн сэдьхэл бодолой талаар хододоол бэлэдхэгдэдэг гээшэ. Бидэнэй эрмэлзэдэг бата бэхи эб найрамдалые хангахын тулада хүниие үзэн ядадаг уряануудһаа, ядерна дайнай хойшолонгуудые хэрэгсээлэггүй ябадалһаа атмосферые уридшалан сэбэрлэхэ хэрэгтэй.

Бүхы оронуудай эб найрамдалай тала баригшад хадаа дай һүжэроогшэдые элиршэлхын тулада бүхы юумэ хэхэ, дайн тушаа идхалга номнол хуули бусын гэжэ соносхогдохо ябадалые туйлаха үүргэтэй!».

ХЭМЖЭЭН АБТАНАГҮЙ

Аргадын совхозой Угнаасайн һүнэй фермэдэ ерэхэдэмнай наран шанха урда байгаа һэн. Малай байра соо нэгэшье һаалишад харагданагүй. Уданшьегүй бага зэргэ ама халамгай бригадир орожо ерэбэ.

— Энэ жэл малнай туранхай, һүн бага һаагдана. Үбһэмнай дууһат. Юрэдөөл, түбэгтэйхэн саг боложо байна даа,—гээд, олон табые дурдана. Һаалишад хээрын сагаан талада миин обоолжорхиһон силосээ һүхөөр сабшажа, тэбэри, тэбэреэр малайнгаа хашаа тээшэ зөөнэ.

— Намар силосээ һайса хушаха гэһэмнии совхозой ноёд трактор намда үгөөгүй юм,—гээд бригадир хөөрэнэ.

Үбһэ тэжээлээр муу дээрэһээ малынь туранхай, һүниинь үдэр бүри доошолжо байна. Январь һарада фермэ 58 центнер һү һааха ёһотой аад, оройдоол 31 центнер һаагаа. Гадна үнеэдынь олоороо һубайрна. Техник-үрэжүүлэгшэ Г. Падмитова ажалдаа хайша хэрэгээр хандана. Пункт соонь ороходо хүйтэн, бүхы юумэниинь бог шоройдо дарагдашанхай.

Фермые даагша нүхэр Базаров ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, һү һаалия дээшэлүүлхын оронд саг үргэлжэ архидажа, ажал хүдэлмэреэ хойшо татана. Отделениие эрхилэгшэд дутуу дундануудые хараһаар байгаад, зохихо хэмжээ абахаа яанаб.

А. ЦЫРЕТОРОВ.

Баргажан.

ПАРТИИН ТҮСЭБ—АРАДАЙ ТҮСЭБ

КПССэй XXIII съездын Директивэнүүдэй проект... зүбшэн хэлсэнэбди

БАРИЛГА

АШАГ ОЛЗО ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ АРГА ЗАМУУД

Шэнэ табан жэлэй туршада оронойманай арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб тушаа партиин XXIII съездын Директивэнүүд хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. 1970 он болотор арадай ажахын һалбари бүхэндэ айхабтар ехэ хубилалта, хүгжэлтэ болохо байна. Барилгын хүдэлмэрине һайжаруулха хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэри соо онсо анхарал хандуулагдаһан юм. **«Капитальна барилгын хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулха, предприятинуудые, мүн гол фонднуудые, барилгын болон ашаглалгада үгэлгын болзорнуудые горитойгоор хорооха, барилгада һомологдоһон мүнгэнэй ашаяа харюулгыень дээшэлүүлхэ»** гэжэ Директивэнүүд соо хэлэгдэнэ.

Коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулхын түлөө тэмсэлдэ барилгашадай тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь мэдээжэ. Мүнөө барилгашадай урда табигдаад байһан гол зорилгонуудай нэгэн тухай хэлэхэ болоо һаа, баригдажа эхилээд байһан объектнүүдые хараалагдаһан саг соонь ашаглалгада үгэхэ хэрэг болоно. Урдань барилгын организацинуудай хэһэн ажал барилгада гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриин хэмжээгээр сэгнэгдэдэг байһан. Мүнөө энэ гурим болюулагдажа, барилгын организацинуудай ажалай гол показательнууд хоёр болоо: баригдажа байһан объектые хараалагдаһан саг соонь ашаглалгада үгэхэ, олзо доход оруулха хэрэгтэй.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ барилгын организацинууд гүрэнэй социалис үйлэдбэриин предприятиин дүримэй ёһоор ажаллажа эхилхэнь. Тиимэһээ барилгын бүхы организаци болон предприятинууд үйлэдбэреэ ажахын тоосоондо сүм оруулжа, нэн түрүүн барилгын өөрынь үные хямдаруулха, ашаг олзоёо дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэ байна. Олзо доходтойгоор, үлүү гаргашагүйгөөр ажаллаха гэшэ барилгын предприятинуудай үйлэдбэриин гол показательнуудай тоодо ороходо байһан дээрэһээ гарга ушаруулдаг бүхы дутагдалнуудые түргөөр 1966 ондо усадхаха, барилгын участок бүхэндэ экономическа хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха болоно.

Барилгын организацинуудай хүдэлмэридэхи бүхы дутагдалнуудые элирхэйлхын тула технико-экономическа шэнжэлгэ гүнзэгыгөөр хэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр, энэ хүдэлмэри комплексноор хэгдэжэ, гол үйлэдбэриинь хамһабарииньажахынуудай экономическа ямар хэмжээндэ байһые проектно-сметнэ документациин шанар, хэгдэһэн ажалайнь хэмжээгээр ажалай түлөөһэн подрядна организаци ба барилгын эзэн хоёрой хоорондохи харилсаан һайнаар тодорхойлогдохо ёһотой.

Барилгын зарим организацинууд бэшэнһээ онсо һайн эрхэ байдалтай байһандаа экономическа һайн үрэ дүн туйлана бэшэ. Ажалай эмхидхэлые һайжаруулхын түлөө ходо оролдодог, арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэдэг дээрэһээ үлүү гаргашагүйгөөр, олзо доходтойгоор хүдэлнэ. Экономикын эдэ эрилтэнүүдые һайнаар дүүргэдэг организаци, предприятинууд хэзээдэшье һайн үрэ дүн туйладаг байха юм. Жэшээнь, «Дальстальконструкция» гэжэ трестын Буряадай хабсаралгын управление абаад үзэе. Энэ организаци яһалахана тээгдэжэ ябаһан аад, экономическа һайн үрэ дүн туйлахын түлөө шангаар тэмсэжэ ороо һэн.

Буряадай хабсаралгын управлениин коллектив табиһан зорилгоёо дүүргэжэ эхилхэ зуураа, хамагай түрүүн ямар юумэнһээ эхилһэн байгааб? Ажалай эмхидхэлые зүбөөр табижа, һараһаа һарада нэгэ жэгдээр хүдэлдэг болохын тула барилгын эзэнтэй уридшалан хараалагдаһан тусхай хэмжээнүүдые бэелүүлжэ эхилээ. Тиин баригдаха объектын һуури саг соонь бэлдэхэһээ эхилээд механизациин бааза хүрэтэр бэлэдхэлэй бүхы ажал таһалдалгүй ябуулдаг болоо. Тэрэнэй ашаар барилгашадай ажалые хоёр халаанда эмхидхэхэ арга олдоһон байна. Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадай барилга дээрэ зарим үедэ барилгашад гурбан халаанда хүдэлмэрилөө һэн.

Экономическа һайн үрэ дүн туйлаха талаар иимэ тодорхой зорилготойгоор ажалладаг болоһон манай управлени үшөө 1964 оной дүрбэдэхи кварталһаа үйлэдбэриингөө түсэбые ходо дүүргэжэ, үлүү гаргаша хэхэеэ болиһон гэшэ. Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тухай асуудал гүйсэд шиидхэхэ саг ерэһэн юм. Тиин управлениимнай барилгын организаци бүхэндэ бии байһан арга боломжонуудые хэрэглэхэ талаар шанга тэмсэл ябуулагдаа. Тэрэнэй ашаар үнгэрһэн 1965 ондо управлени дотор нэгэ хүдэлмэришэнэй барилга дээрэ бүтээһэн ажалай хэмжээн 12.719 түхэриг боложо, түсэбэй дүүргэлтэ 117,3 процентдэ хүрөө. Ондоогоор хэлэбэл, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбэй иимээр үлүүлэгдэһэнэй ашаар аяар 34 хүнэй хэхэ хүдэлмэри дүүргэгдээ.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга олгоһон хэмжээнүүдыень тодорхойгоор хараад үзэе: үйлэдбэриин гол механизмууд һайнаар ашаглагдадаг болоо; барилгын ехэ объектнүүд дээрэ түмэр-бетонно конструкцинуудые хабсаргаха хүдэлмэри комплексно, гагнууриин хүдэлмэри бригадна аргаар хэгдэнэ. Ажалай түлөөһэн дээрэ абахада, барилгашадай 50-һаа дээшэ процент аккордно, мүнгэн шангай аккордно гурим хэрэглэгдэдэг болоо. Материальна урмашуулгада хабаатай энэ хэмжээнэй ашаар ажалай бүтээсые шууд дээшэлүүлхэ арга олдоһон байна. Олонхи барилгашад халаанайнгаа нормын дүүргэлтые аяар 140 процентдэ хүргэнэ.

Эдэ хэмжээнэй ашаар нёдондо жэлдэ управлениимнай салин хүлһэнэйнгөө фондһоо 27 мянган түхэриг арьбалжа шадаа. 1964 ондо аяар 50 мянгаһаа дээшэ түхэригэй үлүү гаргаша хэгдэһэн юм.

Арьбалалта туйлаха хэрэгтэ материал гамтайгаар гаргашалха гэшэ ехэ удха шанартай. Гэбэшье барилгын олонхи организацинуудта хуушанай, химгадагдаадүй нормо хэрэглэнэһээр. Бүтээсэ ехэтэй машина техникын, түрүү технологиин хэрэглэгдэдэг болохолоор материал гаргашалха нормын хубилгагдаха байһаниие анхаралдаа абаха шухала. Хабсаралгымнай управленидэ электрод, кислород, хюрөөдэмэл модон олонхи ушарта хэмһээ үлүүгээр гаргашалагдахаяа һанадаг һэн. Тиимэ дээрэһээ шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ, эдэ материалнуудые гаргашалха шэнэ нормо тогтооһон байнабди. Зарим хэрэгсэлэйнь гаргаша аяар 40 процент хүрэтэр бага болгогдоо.

Транспортна гаргаша барилгын өөрынь үнэ сэндэ ехээр нүлөөлдэг гэшэ. Барилгын юрын организацинуудта энэ сэн айхабтар дээгүүр байдаг. Барилгын хэрэгсэлнүүдые централизованно аргаар, тиихэ мүртөө организаци хоорондын элдэб баазануудта буулгангүй, сэхэ барилгынгаа талмайда асардаг боложо, үлүү гаргашыень ехээр доошолуулһан байнабди.

Барилгын олохон организацинуудта үйлэдбэриинь гол фондын ургалта хэхэ ажалайнь хэмжээнһээ түрүүлжэ ябана. Тиимэһээ гол фондһоо ороходо олзо доходынь бага байна. Барилгын организацинуудай ажал ябуулгада сэгнэлтэ үгэхэдөө, тэрэ показатель анхаралда абтадаггүй байһан. Тиимэ дээрэһээ зарим хүтэлбэрилэгшэд машина техникынгаа паркые байһан зэргэ соонь ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхые оролдохын орондо үшөөл олошоруулхын, бүри ехэ болгохын хойноһоо зүдхэдэг һэн.

Буряадай хабсаралгын управленидэ түс показательда анхарал табигдадаг болоһонһоо хойшо гол фондһоо абтаха аша үрэ дээшэлжэ эхилээ. Жэшээнь, 1964 ондо гол фондын 1 түхэригтэ хэгдэһэн ажалай хэмжээн 3 түхэриг 29 мүнгэ байгаа һаа, 1965 ондо—4 түхэриг 30 мүнгэн болоо. Управлени үйлэдбэриингөө арга боломжо хаража үзөөд, энэ жэлдэ өөһэдтөө үлүү байһан механизмуудые тиимэ түхеэрэлгээр дуталдажа байһан предприятинуудта үгэхэ гэжэ шиидээ.

Ингэжэ Буряадай монтажна управлени үйлэдбэридөө үлүү гаргаша хэхэеэ болижо, ашаг олзотойгоор хүдэлдэг болохын тула хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байна. Үнгэрһэн жэлдэ түсэбөө 107,4 процент дүүргэжэ, 44 мянган түхэриг олзо доход оруулһан байна.

Үйлэдбэреэ ашаг олзотой болгохын түлөө тэмсэлдэ бүхы коллективээрээ тэмсэхэ шухала. Тиигээгүй һаа амжалта туйлаха бэрхэтэй. Эгээл шухаланьгэхэдэ, хамаг үлүү гаргаша химгадаха, барилгын материал бүхы хэмжээгээр арьбалха, машина техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэй.

З. ХАМАРХАНОВ,
Буряадай хабсаралгын управлениин ахалагша инженер-экономист.

Жэл ерэхэ бүри республикын ниислэл Улаан-Үдэдэ байрын... нүүд улам олоор бодхоогдоно. ...нэ табан жэлэй түсэбэй прое... барилгын бүри ехээр хүгжи... байһанаар 834-дэхи мостопо... барилгашад һонирхоно. Мүнө... нэр КПСС-эй XXIII съездын ... лэлдэ абаһан уялгаяа һайнаар ... гэжэ байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ ... гарһаа): В. Бондаренко, Н. ... ский.

С. БАЛДУЕВАЙ фо...

Ажалшадай һанамжа дурадхалнууд

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДҺАА

Хүдөө ажахын техникэ заһабарилха хэрэг һайжаруулха гээшэ тон шухала асуудалнуудай нэгэн... гэжэ «Восход» колхозой гэшүүн Н. Мельников «Коммунизмын туяа» газетэдэ бэшэһэн байна.

* * *

«Победа» колхоздо экономическа тобшолол хэдэг бюро байгуулагданхай. Тэрэнэйнь суглаан һаяхан болоо. Энэ колхозой главна бухгалтер Г. Д. Некипелов гусеничнэ (ДТ), мөөртэй (МТЗ) тракторнуудай хүдэлмэриие али али тээһээнь тодорхойлһон тоо, баримтануудые харуулба. Эдэнь ехэ һонирхолтой. Жэшээнь, үбэлдөө фермэнүүдтэ хэрэглэгдэхэ бүхы һолоомые МТЗ трактораар буусадань шэрэхэдэ, хамта дээрээ 9320 түхэриг гаргашалагдаха байна, тиихэдэ ДТ трактораар эды шэнээн лэ ажал хэхэдэ 4200 түхэриг гарана. Гусеничнэ трактораар ажал хэхэдэ 5120 түхэригөөр хямда болоно.

Газар таряалангайшье хүдэлмэри хэхэдэ, МТЗ трактор хэмгүй ехэ гарзатай гэжэ тодороо. МТЗ трактораар хахалһан газарай гектар бүринь 90 мүнгэтэ болоно, тиигэн гэхэдэнь, ДТ трактораар хахалһан гектар бүринь 52 мүнгэтэ болоно. Шанарайшье талаар гусеничнэ тракторынь шалгардаг, һайн байдаг. Тиимэ дээрэһээ саашадаа тракторнуудые гаргахадаа, энэ талыень харалсаха шухала гэжэ һанагдана гэжэ «Победа» колхозой парткомой секретарь В. Сукнов бэшэнэ.

ХААНАШЬЕ ХАЛУУН ХӨӨРЭЛДӨӨН

Энэ үедэ манай аймагай ажалшад партиингаа XXIII съездын Директивэнүүдэй проекттэй үргэнөөр танилсажа байна.

Аймаг дотор 526 агитатор предприяти, цех, колхоз, совхозуудай фермэ, бригада, отара, звено бүхэндэ ябажа, түүхэтэ шэнэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан агууехэ зорилгонуудые ажалшадта тайлбарилан танилсуулна. Мүн аймагай түбһөө томилогдоһон 32 пропагандистнууд арадай ажахые хүгжөөхэ талаар орон дотор, республика болон түс аймаг соо юун хэгдэхэ, яажа бүтээгдэхэ, ямар арга боломжонуудай ашаглагдаха байһан тушаа хүдөөгэй малшад, таряашадта лекци уншажа, хөөрэлдөө хэжэ байна.

Һаяын эдэ үдэрнүүдтэ аймагай предприяти, колхоз, совхозуудта үргэн олон ажалшадай хабаадалгатай партийна нээмэл суглаанууд боложо үнгэрөө. Мүн мартын 4-нэй үдэр Нарһата тосхондо партийна, ажахын эдэбхитэдэй суглаан болоһон. Эдэ суглаанууд дээрэ 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй проект зүбшэн хэлсэгдэбэ. Суглаанда хабаадагшад шэнэ табан жэл соо Коммунис партиингаа хараалһан зорилгонуудые һэйшаан дэмжэхэтээ хамта, аймаг, нютагайнгаа саашанхи хүгжэлтын хараа бодолнууд тухай, тэдэниие һайнаар бэелүүлхэдэ туһа дүхэм болохо арга боломжонууд тухай олон һанамжа дурадхалнуудые оруулһан, ажал хүдэлмэриингөө дутуу дундануудые шүүмжэлһэн байна.

Яруунын үргэн сэлгеэн дайдада адууһа мал олоор үсхэбэрилхэдэ арга боломжонууд угаа ехэ. Саашадаа малай үүлтэрые һайжаруулан, тэжээлэй баазые үргэдхэжэ шадабал, Яруунa республика соогоо мяха үйлэдбэрилгөөр томохон аймаг болохо аргатай.

Мүнөөнэй байдалаар абажа үзэхэдэ, эбэртэ бодо малай үүлтэр һайжаруулха эрид хэмжээнүүдые хараалха шухала гэһэн дурадхалнууд оруулагдана.

Малай тоо толгой олошоруулгые шиидхэхын тулада сабшалан, бэлшээриин газарнуудые һайжаруулха, үбһэ ногоо, зелёнко, бобово ургамалнуудай тарилгые улам үргэдхэхэ, уһалууриин системэнүүдые түхеэрхэ, минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэхэ тушаа ажахы бүхэнэй хүдэлмэришэд олон һанамжануудые хэлэһэн байна.

Аймагай баруун талын нютагуудаар хонин һүрэгые олошоруулхада таарамжатай. Тиимэһээ ажахын энэ һалбарида анхаралаа һайса хандуулан, хонидой тоо толгойе табан жэлэй эсэстэ 111 мянгада хүргэхэ зорилго табигдаха ёһотой. Хонин ажалай ашаг олзо ехэтэй байһаниие хараада абажа, зарим ажахынуудые, илангаяа баруун талын гурбан колхозуудые, хони олоор үдхэхэ шэглэлтэй болгохо тушаа дурадхалнууд оруулагдаһан, ехэ хөөрэлдөөн гараһан байха юм.

Ажахы бүхэнэй хүдэлмэри... шэд ажал хүдэлмэреэ һай... эмхидхэн, түсэбтэ табан жэ... тор хараалагдаһан зорилгону... яабал эрхимээр бэелүүлхэ ту... ухаан бодолоо гүйлгэн, ухаа... лан бодожо, арга боломжону... тоолоо үзэнэд, һанамжа дура... нуудаа хэлэнэд. Энэ хадаа ... тиин табиһан ехэ зорилгону... бэелүүлгэдэ хүн бүхэнэй өөры... нангин хубитые оруулхаар ... ложо, Эхэ оронойнгоо һал... хүгжэхын түлөө шармайжа ... һаниие элирхэйлнэ.

Алдарта XXIII съездые аж... амжалтаар угтахын түлөө ... һэн социалис мүрысөөндэ ай... малшад нилээд һайн дүн ту... Үбһэ тэжээлээр хомор, хү... шанга, саһа ехэтэй байбашье, ... лай үбэлжэлгые яһала хангал... үнгэргэжэ байна. Энэ мүрысө... Яруунын совхозой малша... руулжэ ябанхай. Тэдэнэр гү... һү тушаалгаар нэгэдэхи ква... лайнгаа түсэбые мартын нэ... 80 процент дүүргэһэн. Гурба... рынгаа түсэб мартын 20 хү... бүримүһэн дүүргэхээр хара... Мяха тушаалгаар эхин ква... лайнгаа түсэбые 134 процен... дүүргээд, байгша оной түрү... хахад жэлэй даалгабариие ... партиингаа XXIII съездын нэ... хэ үдэр хүрэтэр сүм бэелүү... түлөө оролдожо байна.

В. БОДРОВ,
партиин Яруунын райкомой секретарь.

ХАРГЫЕ КАПИТАЛЬНААР ЗАҺАХА

Шэтын трактын удха шанар угаа ехэ. Энэ харгы Загарай, Хори, Яруунын аймагуудай гол замынь болоно. Тэрэшэлэн Баунтын аймагтай, хүршэ Шэтын областьтой холбоно. Энэ трактаар жэлэй дүрбэн сагта хэмжээгүй ехэ арадай ажахын удха шанартай ашаан бэруулжа, зүүлжээ зөөгдэжэ байдаг.

Гэбэшье энэ тракт мүнөө үедэ тон бирагүй байдалтай болонхой. Харгы ашаглалгын 596-дахи участогай начальник нүхэр Безызвестных Улаан-Үдэ Романовка хоёрой хоорондохи харгые заһаха, асфальтаар хушаха хүдэлмэриие ойрын сагта дүүргэхэ шухала байһан тушаа Яруунын аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ дурадхажа, шэнэ түсэб соо онсо тэмдэглэхыень гүйбэ.

Тосхонууд хоорондохи харгы мүн лэ муу, ёһоор заһагданагүй. Тэрэшэлэн Эгэтын адагта, Үдэ гол дээгүүр хүүргэ бариха шухала болоһон тушаа анхарба.

ТҮМЭР ХАРГЫ—ЯРУУНА ХҮРЭТЭР

— Модо шэрэдэг нарин энтэй түмэр харгые Хандагатай... леспромхозһоо Хори тосхон хүрэтэр һунааха гэһэн түсэб зохё... донхой. Тэрэ харгыгаар гол түлэб шэнэһэн модо ехэ түмэр з... дээрэ шэрэжэ абаашахаар хараалагдана. Зүгөөр Хоринай аймагай оршондо шэнэһэн модон, үнэндөө, тон хомор гэшэ. Хар... Яруунын аймагта ой тайгань нэлэнхыдээ шэнэһээр хушагд... хай ха юм. Тэндэхил баялигые арадай ажахын хэрэгсэлдэ ... рюулха хэрэгтэй байгаа. Тиимэһээ тэрэ шэнээр баригдаха тү... харгые Яруунын шэнэһээр баян хүбшэ хүрэтэр һунаабал а... үрэнь ехэ байха һэн. Түсэб зохёолго дээрэ энээниие хара... абахыень дурадханаб,—гэжэ Хоринай леспромхозой дирек... В. Д. Якищенок тэндэ болоһон партийна эдэбхитэдэй сугл... дээрэ мэдүүлбэ.

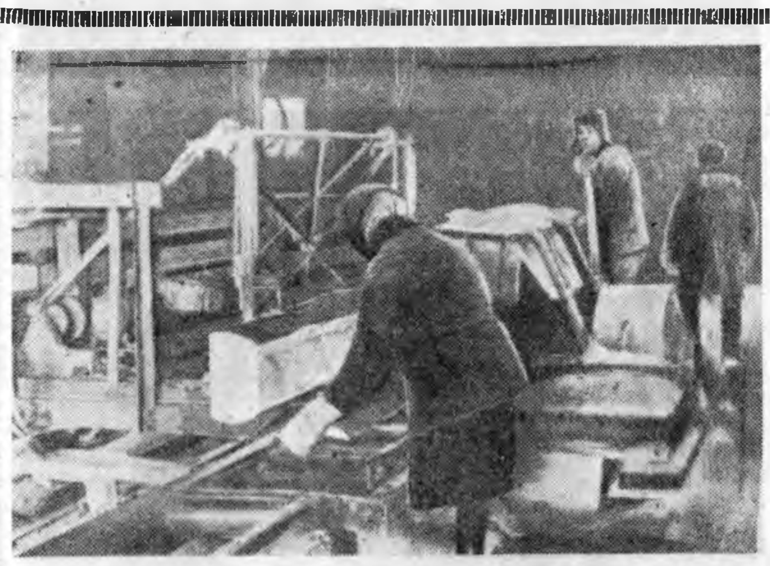

УЛААН ТУГАА БУСААБА

ШПАЛА ХЮРӨӨДЭЛГЫН ЦЕХ. Георгий Мартыновай хүтэлбэрилдэг бригада ажаллажа байна. Эндэ ажал ехэтэй хүдэлмэри хуу баран оньһожоруулагданхай. Бригадынь уралан нарижуулагшад һүүлэй үедэ хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (дээрэһээ доошоо): хюрөөдэлгын станогой дэргэдэ; бэлэн болоһон шпаланууд ябталагдажа байна.

Авторай фото.

Түрүүшын халаанай хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байба. Заводой хашаа соогуур нишэ тиишээ һалаатан ошоһон түмэр замууд зурылдана. Гартаа туг бариһан стрелочник замай холбооe хэрэгтэй тээшэнь залгажа үгөөд, шарахан тугаа үргэн, «ябахада болохо!» гэһэн тэмдэг тепловозой машинистдэ үгэнэ.

Аяар тэрэ урдаһаа арбаад платформо шэрэһэн тепловоз хүндэхэн ашаа зүдхэһөөр хүрэжэ ерэбэ. Платформонуудынь дандаа түмэр замай шпала болохо, богонёор тайрагдаһан модоор ашаалагданхай. Ашаа буулгадаг лебедконууд дары хүдэлгэгдэжэ, асарагдаһан модонууд конвейернэ линидэ татан абаашагдаба. Шпала хюрөөдэдэг заводой үйлэдбэриин эхин эндэһээл захалхана.

Заводой хоёр участогай коллектив хоорондоо мүрысөөтэй. Коммунис партиингаа XXIII съездые ажалай бэлэгээр угтахын түлөө тэмсэл үдэр ерэхэ бүри эршэдэжэ байһан янзатай. Һара бүриин хүдэлмэриин дүнгөөр дамжуулгын Улаан туг нэгэ участогһаа нүгөөдэдэ үгтэнэ.

— Али участогайхидай февраль соо лаб түрүүлһые сэхэ нэрлэхэнь бэрхэтэй байгаа, — гэжэ мастер Сергей Иванович Афанасьев хөөрэнэ. — Юрэдөө мүрысөөндэ ана-мана ябанабди. Хайшаншье гээ һаа, заводойнгоо бүхы коллективэй абаһан уялтые заатагүй дүүргэхые оролдогдоно гэшэ...

Сергей Иванович Афанасьевай даадаг участогта хоёр бригада хүдэлмэрилнэ. Хорин хоёр хүнһөө бүридэһэн бригада нэгэ станогто ажалладаг. Үйлэдбэриинь яһала оньһожоруулагдаһаншье һаа, гараар хэхэ хүдэлмэринь тон харюусалгатай. Нэгэл хүнэй дүүргэдэг ажалаа дары үрдеэгүй һаа, поточно линиин хүдэлмэридэ һаад ушаруулагдажашье магад.

Тусхай хэмжүүрээр таһа отологдоһон модон станогой тэргэ дээрэ унахатайгаа зэргэ абаргын дүхэригтэ бахим адхуулан, ээрсэгэй түргөөр эрьелдэжэ байһан түхэреэн хюрөөдэ орой руугаа хаха эсхүүлнэ. Навальщигууд Федор Мункуев Николай Григорьев хоёр станогойнгоо оньһоной такт доро хүдэлмэрилжэ һуранхай: хаха эсхүүлһэн модоной хоёр болохотой зэргэ түд түдтэнь хажуулдуулжа хэбтүүлээд, саашанхи хюрөөдэ эльгээнэ.

Ингэжэ арбаад минутын туршада конвейерне линиин эхиндэ абтаһан модон гулдагар сагаан шпала болоод, аяар тэндэ ябталагдажа байна. Модоор хэгдэһэн шпала. Оронойманай захагүй үргэн тала дайдаар һунаһан түмэр замда тон шухала хэрэгсэл даа. Тиимэл хаданьгансахан Хандагатайн леспромхозой энэ завод бэшэ, харин үшөө олон предприятинууд тэрэ хэрэгсэлые хэдэн зуу, миллион хэһэгээр гаргана бшуу.

«...Продукци үйлэдбэрилхэ кварталайнгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ; хюрөөдэгдэдэг модоной хэрэгсэлэй хубиие нэгэ процентээр дээшэлүүлхэ; голодоһо гаргаха ушарые эсэслэн усадхаха» гэжэ заводой хүдэлмэришэдэй КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ абаһан уялга соо хэлэгдэнхэй. Энэ уялгын абтаһаар хоёр һара үнгэрбэ. Квартал соо 140 мянган хэһэг шпала хюрөөдэжэ, түмэр замшадта эльгээхын түлөө тэмсэл үдэр ерэхэ бүри шангадаһаар. Суудхэ бүхэндэ 1.400 шахуу хэһэг шпала хюрөөдэгдэнэ, хэрэглэгшэдтэ эльгээгдэжэл байна.

Жэлэй эхин һара—январьда мастер Сергей Ивановичай хүтэлбэрилдэг участогай хүдэлмэришэд нэгэ бага гээгдэн алдажа, урдань барижа ябаһан улаан тугаа алдаһан байгаа.

— Январьда шалтагаан байһан. Леспромхозоймнай доодо склад билэниие модоор дутааһан юм,—гэжэ бригадир Георгий Мартынов хэлэбэ.

— Тэрэшье зүб. Теэд шухала хэмжээ абаагүй һаа, февральдашье графигаа хүсэжэ шадахагүй байгдаа,—гэжэ мастер нэмээбэ.

Мастерай нэрлэһэн шухала хэмжээнүүд хуу баран абтаһан уялгын дүүргэлтэдэ зорюулагдаһан байба. Голодоһо гаргахагүйн, хэрэгсэлэй модоной хэмжээе дээшэлүүлхын тула түрүү дүй дүршэлэй һургуулида хүдэлмэришэдөө хабаадуулха хэрэгтэй байгаа. Үшөө декабрь һарын һүүл багаар энэ заводто Зүүн Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй шпала хюрөөдэдэг предприятинуудай үйлэдбэриин түрүүшүүл сугларжа, хүдэлмэриингөө дүршэл халан абалсаһан юм. Тэндэ сугларагшад гол тү... Хандагатайн шпала хюрөөдэгшэдэй ажалтай танилсаһан.

Туйлаһан амжалтаараа һана... гаа амаржа болохогүй байһан... түс коллектив һайн ойлгон... һүүлэй үедэ хэдэн һуралсал ... гэргэгдөө. Хорин табан жэлдэ ... һалгаряагүйгөөр хүдэлмэрил... байһан Федосья Артемовна Да... лова, Мария Матвеевна Усма... Николай Плотников гэгшэдтэл ... ляар булта хүдэлмэрилдэг ... һаа, эндэ ехэ амжалтын туйлаг... ха байһан найдамтай. Үйлэдбэр... эдэ түрүүшүүл конвейерне түх... рэлгынгээ гол оньһонуудта бай... үдэрһөө үдэртэ үндэр бүтээс... ажалай үльгэр жэшээ харуул... Тиимэл хадаа февраль һарада ... гадын гэшүүд даалгабариһаа ... дүүр мянга гаран шпала хюр... дэжэ, заводойнгоо бүхы бригад... нуудай дунда түрүүлжэ гара... Тиин январь һарада алдагдаһ... дамжуулгын улаан тугые ... бусаажа абаа.

Мүн Федор Александрович ... роздиной хүтэлбэрилдэг бригад... шадал соогоо мүрысэн, съезд... хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа ба... муу бэшээр дүүргэжэ байна. ... варь, февраль һарануудта даал... бариһаа гадуур мянга гаран хэ... шпала хюрөөдөө.

Б. ДАШИЕВ.

АЖАЛША БЭРХЭЭР УРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр Е. И. Афанасенкотай хөөрэлдөөн

«Юрэнхы эрдэм шудалха, дунда һургуулинуудта ажал хэхэ дуршэл шадабарида һуралгые зарим зэргээр хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол юрэнхы эрдэм шудалха дунда һургуулинуудта ямар тодорхой түмэ үгэхэ байнаб?—гэһэн асуудалтайгаар ТАСС-ай корреспондент РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр Е. И. Афанасенкода хандаа.

— Һурагшадые ямар нэгэн тодорхой мэргэжэлдэ һургахын тулада шухала материальна бааза, мэргэжэл ехэтэй багшанар хэрэгтэй гэжэ мэдээжэ. Бүхы һургуулинуудта тусхай бэлэдхэл уялгата ёһоор гараха ябадал тогтоохододоо энэ тодорхой оршон байдал хараада абтаагүй байгаа. Эдэ бүгэдэһөө шалтагалан горитойхон бэрхэшээлнүүд тохёолдодог һэн. Энэ хадаа КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тус тогтоол гаргаһанай шалтагаануудай нэгэн болоно. Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулинуудые арбан жэлэй һуралсалай болзортой болгоһон ушар нүгөөдэ шалтагаань болоно,—гээд министр хэлээ.

Бүхы һурагшадай уялгата ёһоор тусхай бэлэдхэл гараха ябадал болюулагдаха гэжэ энэ тогтоолоор хараалагданхай. Гэбэшье һуралсалай-материальна баазатай, мэргэжэлтэй кадрнуудтай һургуулинуудта һуралсалай түсэбөөр хараалагдаһан сагай турша соо, тэрэшэлэн кружогуудта, мүн классна хэшээлнүүдһээ гадуур хэрэглэгдэхэ бусад аргануудаар һурагшадта элдэб мэргэжэл шудалуулхада таарамжатай гэжэ мэдэрэгдэв.

Ямар нэгэн һургуулида бэелүүлэгдэхэ профессиональна бэлэдхэлэй шэнжэ түхэл тухай асуудалые автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүд, областной болон хизаарай гүйсэдкомуүд шиидхэхэ байна.

— Аха классуудай һурагшадые ажал хэхэ дуршэлтэйгөөр һурган хүмүүжүүлгэ яажа бэелүүлэгдэхэб?

— Ерэхэ табан жэлдэ 9—10 классуудай һурагшадай тоо урда урдынхида орходоо һүргүй олон боложо, тэдэнэй дииланхи олонхидынь ажал хүдэлмэридэ орохо зэргэтэй болохо байна. Тиимэһээ тэдэниие ажалша бэрхээр һурган бэлэдхэхэ шухала болоно бшуу.

Аха классуудта ажалай дуршэлтэй болохо һуралсалай удха шанар, шэнжэнь нютагай эрхэ байдалһаа (материальна баазын, мэргэжэлтэй кадрнуудай, предприятинуудтай холбоо барисаанай, олдоһон дүй дуршэлэй, һурагшадай хүсэл эрмэлзэлгэнь ямар байлгаһаа, хүдэлмэришэдэй хэр олон хэрэгтэй болохоһоо, мүн бусадһаа) дулдыдан ондо ондоо байжа болохо юм.

Нэгэдэхеэр, һуралсалай бүхы предмедүүдые, хамагай түрүүндэ, физикэ, хими, биологи математика, географи, черчени шудалха үедэ политехническэ шэглэлынь шангадхагдаха; дуршэл гаралга, эдэ предмедүүдээр занятинуудай үедэ лабораторно хүдэлмэри үргэдхэгдэхэ; экскурсинууд олоор үнгэрэгдэхэ байна.

Хоёрдохёор, һуралсалай түсэбөөр тодорхойлогдоһон сагай турша соо промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин үндэһэ һууритай танилсалга. Жэшээнь, хүдөө нютагуудта хүдөө ажахын машинануудые, тарян ажалые болон мал ажалые шудалха, һурагшадай бригаданууудта хүдэлмэрилхэ ябадал болоно. Городуудта предприятинуудай һуралсалай цехүүдтэ, лабораторинуудта болон тоололго бодолгын центрнүүдтэ, һургуулинуудай кабинедүүд болон мастерскойнуудта хэгдэхэ хүдэлмэридэ хабаадалга.

Гурбадахяар, олониитэдэ туһатай элдэб ажал хүдэлмэридэ, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ, барилгада, һуурин газарнуудые болбосон зохид түхэлтэй бололгодо, бусад ажалда аха классайхидай хабаадалга.

Дүрбэдэхеэр, үйлэдбэриин баазагүй дунда һургуулинуудта ажалай дуршэл болохо һуралсал һургуулинуудай мастерскойнууд, кабинедүүд болон лабораторинуудта бэелүүлэгдэхэ байна. Эдэ һургуулинуудай һурагшад машинануудые шудалалгын, электротехникын талаар, металл, модо болбосоруулгын, бүд нэхэлгын талаар, автомобильна хэрэгээр болон бусадаар нэгэ-хоёр дахин практикум (дуршэл) гараха ёһотой.

— Республикын һургуулинууд һуралсалай-үйлэдбэриин ямар баазатайб?

—1965—1966 онуудай һуралсалай жэлдэ аха классайхид 1360 һуралсалай цехтэ, промышленна предприятинуудай 1959 үйлэдбэриин участогуудта ажалай бэлэдхэл гараха. энэнь бүхы дээрээ 68.734 хүдэлмэриин һуури болоно.

Һургуулинуудта һуралсалай-үйлэдбэриин 3113 мастерской бии. Эдэ мастерскойнуудта 89.041 хүдэлмэриин һуури бии. Тиихэдэ 482.517 хүдэлмэриин һууритай 16.709 һуралсалай мастерскойнууд мүн лэ бии.

Москвагай Ленинградска райондо һуралсалай комбинат, ниислэлэй Москворецкэ райондо «Чайка» гэжэ завод, Горьковско областиин Дзержинск городой һургуулинуудта зорюулагдаһан һуралсалай-үйлэдбэриин цех һүүлшын жэлдэ байгуулагдаа гэжэ тэмдэглэхэдэ аятай байна. Эдэнэр мүнөөнэй үйлэдбэриин техническэ, санитарно-гигиеническэ болон эстетическэ эрилтэнүүдые хараада абан түхеэрэгдэһэн байха юм.

Бии байһан һуралсалай-материальна баазые таарамжатайгаар ашаглаха, нарижуулан һайжаруулха, тэрэшэлэн тэдэниие олон болгохо хэрэгтэй.

Һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд хүдөөгэй һургуулинуудай һурагшадые ажал хэжэ шададагаар хүмүүжүүлхэ аргануудай нэгэн болоно. Эдэ бригаданууд һурагшадые ажал хэжэ шададагаар хүмүүжүүлхэ, хүдөө ажахыдахи хүдэлмэриие хэжэ шададагаар тэдэниие бэлэдхэхэ һайн арга боложо үгэнэ. Нёдондо жэлдэ һурагшадай бригаданууудта аха классай 2.100 мянга гаран һурагша хүдэлмэрилөө. Эдэ бригаданууудта 300 мянга шахуу гектар газар даалган үгтэжэ, һургуулиин үхибүүд энэ газар дээрээ олон тоото туршалгануудые хээ, агрономическа элдэб аргануудые шалгажа үзөө.

— Аха классай һурагшадые ажал хэжэ шададагаар бэлэдхэхэ хүдэлмэри ерэхэ һуралсалай жэлдэ яажа эмхидхэгдэхэ байнаб?

— Министерство хадаа 9—10 классуудай һурагшадта зорюулан. РСФСР-эй педагогическа наукануудай академиин бэлэдхэһэн ажалай политехническэ бэлэдхэлэй программые баталха, энэ һуралсалай жэлэй дүүрэхэ хүрэтэр тодорхой һанамжа дурадхалнуудтай хамта тэдэниие хэблэн гаргаха байна. Ажалай талаар хүмүүжүүлгын багшанарай семинарнууд болон курсанууд шэнэ һуралсалай жэлэй эхилхэ хүрэтэр эмхидхэгдэхэ юм.

— Найман жэлэй һургуулинуудта ажалай һуралсалай шэнжэ хубилха гү?

— Шэнэ һуралсалай жэлдэ эндэ ямаршье хубилалта болохогүй гэжэ багсаагдана. зүгөөр ажал хэжэ шададагаар һургаха хүдэлмэриие бидэнэр саашадань нарижуулан һайжаруулха оролдолго гарганабди.

Юрэнхы эрдэм шудалха, политехническэ ба ажалай. һургуули зангаараа совет һургуули саашадаа хүгжэхэ байна гээд Е. И. Афанасенко түгэсхэлдөө онсолон тэмдэглээ.

ТЕЛЕГРАФ ТЕЛЕФОН РАДИО ЗАМБИ ТҮБИИН ЗҮГ ЗҮБХИС БҮХЭНһӨӨ ТЕЛЕГРАФ ТЕЛЕФОН РАДИО

Ехэ удхатай ушар

БЕРЛИН, мартын 10. (ТАСС). КПСС-эй XXIII съезд мүнөө жэлэй политическэ шухала ушар болоно гэжэ «Нойес Дойчланд» гэжэ газетэ өөрэйнгөө түрүү бэшэг соо заана.

Советскэ партии хадаа коммунизмын материально-техническэ үндэһэ байгуулга хамагһаа түрүүн байгуулжа байна. Дэлхэйн социалис байгуулалтын гол политическэ, экономическэ бэрхэ хүсэн болодог-ороной гол шэнжэнь болоно. Тиимэһээ КПСС-эй съезд уласхоорондын ехэ удха шанартай гээд статья соо онсолон тэмдэглэһэн байна.

1966—1970 онуудта СССР-эй арад ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй проектээр хараалагдаһан асари ехэ зорилгонууд статья соо тайлбарилан тэмдэглэгдэнхэй. Шэнэ түсэб бодолтойгоор зохёогдоһон, научна талаараа үндэһэлэн баримталагдаһан байна гээд газетэ тэмдэглэнэ. Энэ түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхыень бүхы хүн түрэлтэн, хамагай түрүүндэ хүдэлмэришэн анги этигэнэ, юуб гэхэдэ, Советскэ Союз бүхы социалис байгуулалтые бэхижүүлэн һэбжэлтэдэ, бүгэдэниитын эб найрамдал батадхаха хэрэгтэ туһална гээд «Нойес Дойчланд» саашань заана.

ГДР-эй гуйлтые Монгол дэмжэнэ

УЛААН-БААТАР, мартын 3. (ТАСС). ООН-ой гэшүүндэ абаха тухай Германиин Демократическа Республикын гуйлтые Монгол Арадай Республикын правительство дэмжэнэ. Энээн тухай МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ ГДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсурэнэй эльгээһэн бэшэг соо мэдээсэгдэнэ.

Бэшэг соо иигэжэ тэмдэглэгдэнхэй. Германиин Демократическа Республика ООН-ой үг зорилгонууд болон Уставай гол ёһонуудта хүсэд таарууһан ёһоной гадаадын политика бэелүүлдэг бүрин эрхэтэ гүрэн. ООН-ой үг зорилгые болон Уставай гол ёһонуудые мэдэрһэн ГДР Европодохи аюулгүй байдалые, бүгэдэниитын эб найрамдалые хангаха зорилготой амгалан ёһоной үүсхэл нэгэтэ бэшэ гаргаа, тэгшэ эрхэтэй, али алиндаа ашатай туһатай байха гол ёһонуудта, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудта үндэһэлэн дэлхэйн олон оронтой хани харилсаа, нягта һайн холбоо байгуулна.

Хүгжэлтэ ехэтэй социалис гүрэн бологшо Германиин Демократическа Республикые ООН-ой гэшүүндэ абаха гээшэ энэ организацида туһатай. тэрэнэй нэрэ хүндые дээшэлүүлгэдэ туһалха, ООН-ие түгэлдэр болгохо гол ёһонуудые бэелүүлгэдэ шухала алхам боложо үгэхэ байһаниинь сэхомтой гэжэ Монгол Арадай Республикын правительство тоолоно гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Жак Дюклогой мэдүүлгэ

ПАРИЖ, мартын 10. (ТАСС). ФКП-гэй политбюрогой гэшүүн Жак Дюкло, Европо 1 гэжэ радиостанциаар үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ. Францида американ сэрэгүүдэй байха гурим тушаа де Голлиин хэһэн һануулга яһала зүб зүйтэйшье һаа, үшөөл дутамаг. Ушарынь Франциин правительствын дурадхал НАТО тухай договор тушаа үшөөл асуудал табинагүй гээд тэрэ тэмдэглээ. Францын компарти хадаа хойтоатлантическа союзые буруушаадаг, зүгөөр социалис партитай болон зүүнэй үзэл баримталдаг бусад партинуудтай хамтын ябуулга хэхэ эрилтэ болгон энээниие табинагүй. Испанида Америкын бомбардировщигой гэмтэһэн, тиижэ, ядерна бомбын гээгдэһэнэй хойшолон тухай һануулхадаа, иимэ баримта хадаа «харийн гүрэнэй газар дээрэ американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байрлалга тус ороной аюулгүй байдалда түбэгтэй, тиимэһээ иимэ гай түбэгые зайсуулбал таарамжатай» гээд Ж. Дюкло хэлээ.

И. Клауста шэнэ правительство байгуулха даалгабари үгтэбэ

ВЕНЭ, мартын 10. (ТАСС). Австриин федеральна президент Ф. Ионас ороной шэнэ правительство байгуулхыень Австриин арадай партиин түрүүлэгшэ И. Клауста даалгаа.

Баруунай үзэл баримталагшад Джакартада аашалалдаба

ДЖАКАРТА, мартын 10. (ТАСС). Баруунай үзэл баримталдаг залуушуулай организацинуудай гэшүүд Индонезиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо орожо, зосоохииень һандарган онгилһон байна. Бүлэг залуушуул МИД-эй байшан соо сүмэрэн орожо, тэндэ бүхы юумыень онгилжо хаяа. Сонхынь, шэлнүүдые тэһэлээ, ставни болон үүдэнүүдыень һолболон хаяа, шкафууд, столнууд болон стулнуудыень һамна бута татаа. Бүхы хэрэгэй саарһанууд үйлсэ руу тараан хаягдаһан байна.

Баруунай үзэл баримталдаг залуушуулай организацинуудай гэшүүд Индонезиин ниислэлдэ хэдэн неделиин турша соо аашалалдажал байнхай. Тэдэниие дотоодын болон гадаадын хархис этэгээдүүд тухирна гээд Индонезиин президент Сукарно хэлэһэн байна. Эдэ этэгээдүүдэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар студентнүүдэй болон һурагшадай «зүн дэгээн болоһон демонстрацинууд» гэдэгүүд үдэр бухэндэ эмхидхэгдэнэ. Ками болон Каппи гэжэ баруунай үзэл баримталдаг залуушуулай организацинуудай гэшүүд университедэй байшангые, Культурын министерствын лекционно залые эзэлээд, тэдэниие өөһэдынгөө штаб-квартира болгонхой.

Тэдэнэр городой хүн зониие хашана, хабшана, машинануудые буляажа абаад, тэдээндэ һууж үйлсэнүүдээр гүйлгэлдэхэдөө, правительствада эсэргүү, коммунистнуудта эсэргүү уряа лозунгнуудые хашхаран хаагладана.

Премьер-министрэй орлогшонор Субандрио, Салех болон корреспондентнүүдтэ үдэшүүлһэн, Сукарно үсэгэлдэр МИД-эй һандаргагдаһан байшанда ороһон байна.

МИД-эй архивна таһагые даагша Сукарнада иигэжэ мэдээсээ. Хорото аашa гаргалгын үедэ олон шухала документнүүд, тэрэ тоодо бусад оронуудтай баталһан хэлсээнүүд болон договорнууд, харийн оронуудта гараха паспортын бланкнууд үгы болоо. Обоо отог саарһа, эмдэрхэй шкафууд болон муухай болгогдоһон хананууудые харахадаа имагтал революцида харша этэгээдүүд иимэ аашa гаргаа

„Марксис суртал бодолой недели"

ПАРИЖ, мартын 10. (ТАСС). «Марксис суртал бодолой недели» марксизмын научна центрэй үүсхэлээр үсэгэлдэр эндэ Мютюалитэ гэжэ зал соо нээгдээ. «Демократи ба эрхэ сүлөө» гэһэн асуудал үгэ хэлэлгэнүүдэй үедэ гол түлэб зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Энэ үгэ хэлэлгэдэ элитэ ехэ политическэ, ниитын ажал ябуулагшад: ФКП-гэй генеральна секретарь Вальдек Роше, урдын министр Пьер Кот, һаяын президентскэ һунгалтын үедэ зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй кандидат байһан Франсуа Миттеран болон бусад үгэ хэлэхэ юм.

Индира Гандиин мэдүүлгэ

ДЕЛИ, мартын 10. (ТАСС). Ташкентын Декларациин баталагдаһанай ашаар бүхы хилэ дээрэһээ, Индиин болон Пакистанай зэбсэгтэ хүсэнүүд сухарюулагдажа, хоёр ороной хоорондохи харилсаанда тохёолдоһон шахардуу шанга байдал һулараа. Ташкентын Декларации хадаа Инди Пакистан хоёрой хоорондохи харилсаа һайжаруулха зам болон шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгөө гээд Югославиин журналисттай хөөрэлдэхэдөө Индиин премьер-министр Индира Ганди мэдүүлээ. Югославиин Союзна гүйсэдхэхэ суглаанай түрүүлэгшэ П. Стамболичой Индидэ мүнөөдэр албанай хэрэгээр аяншалжа эхилһэнтэй дашарамдуулан, энэ хөөрэлдөөн болоһон байгаа. Ташкентын Декларациин гол удха шанарынь гэхэдэ, арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэдээ, хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаһан ябадал болоно гээд премьер-министр заагаа. Пакистантай хани барисаатай байхые Инди үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Индидэ шэнэ штат байгуулха тушаа

ДЕЛИ, мартын 10. (ТАСС). «Пенджаби хэлые гол хэлэн болгон абаһан шэнэ штадые мүнөөнэй Пенджаб штат соо» байгуулхые уряалһан резолюци Индиин национальна конгресс гэжэ партиин хэрэг хүтэлдэг комитет баталан абаа. Энэ резолюциие бэелүүлхын тулада шухала хэмжээнүүдые абаха гүйлтатайгаар комитет Индиин правительствада хандаһан байна.

Комитедэй энэ шиидхэбэриие тайлбарилхадаа, Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Синге иигэжэ мэдүүлээ. Энэ хадаа «тон зүб, эгээн лэ хаһа саг соогоо абтаһан шиидхэбэри болоно».

ТИ ПОНГ НОЙ ХАДАДА

„Сүлөөрэлгэ" агентствын материалнуудһаа

— Үүр сайба...

Тхыонг хадын оройгоор һуунагаһан толоной гэгээржэ эхилхые хараба.

Тэрэ, замполит Лыонг, мүн Сүлөөрэлгын армиин үшөө гушан сэрэгшэд хэдэн хоногто эдеэ хоолой болон буу зэбсэгэй складуудые хамгаалжа байна. Саг ошожо байһан юм бэшэ. Тэдэнэй мүнөө алхажа байһан үдхэн ой модотой Ти Понг Ной хадада хаа яахан лэ самолёдой хүнхинөөн аалиханаар дуулдаад, бомбын тэһэрээн холо соностоно. Тэдэнэй нүхэд холо харатан дайсадтаяа тулалдана. Тиихэдэ Тхыонг, тэрэнэй сэрэгшэд эндэ харуул хараабди энэ сагаа үнгэргэхэ баатай болобо.

Үсэгэлдэр үдэшэ болотор тиимэ байгаа. Отрядһаань эндэ ерэһэн холбоошон: «Тагнуулшадаймнай мэдээсэһэнэй ёһоор, американхид манай эндэ дүтэхэнэ десантнуудые буулгахаар түхеэржэ байна», гэжэ дуулгаба.

— Эгээ танай эндэ ерэхэгүй бэшэ. Хэрбээ муу юумэнэй болохо болоо һаа, складаа үгэхэ ёһогүйт, гэжэ холбоошон отрядайнгаа захиралта дамжуулба.

Тэр һаруул болоһон хойно тэнгэридэ вертоледүүд харагдаба.

— Һууринуудаа эзэлэгты! Дээшээ харагдахагүйгөөр нюугты.

Нэгэ минута соо сэрэгшэд захиралта дүүргээдхибэ. Ори ганса пулемёдтой Тхыонг. үшөө табан автоматчигууд баруун таладань хадын добын оройдо нюугдабад. Дайсадай харагдаа һаань, бута сохихо гэжэ. унихэнэй энэ һуури абаһан байгаа. Лыонг бусад сэрэгшэдтээ Иамо гэдэг хадын горхоной эрьедэ хэбтэбэ.

Дайсанайшье десант бууха газартаа бууһаадхиба. Тэдэнэр ногоон набтар гүбээнүүдтэй талада буугаад, Иамо горхон хүрэхэ даабаритай байгаа.

Тхыонг батальон болохо американецуудай жагсан, тэдээн тээшэ ябахые дайсанһаа буляан абахаар дурамбайгаараа хараба.

— Тэдэниие нилээдгүй һургаа байнабди,—гэжэ командир шэбшээ.

Урдань американецууд миил зоргоороо ябадаг юм һэн. Мүнөө, дайсадайнгаа харагдаашьегүй һаа, айн һэргылжэ, зуурандань дайралдаһан һөөг бургааһые, добо дошые буудажа, аалихан урагшаа дабшанад.

Тхыонг өөрөөшье ойлгонгүй дайсадайнгаа пулемедүүдые, томо буунуудые, огнемёдуудые тооложо эхилбэ. Буугайнь олон гээшэ! Тхыонгой отряд ганса пулемёдтой, 30 автоматчигууд ха юм.

Америкын сэрэгшэд бүрил дүтэлжэ ябана. Намаг соо сабхинь шал-шал гэнэ. Тхыонг офицерэй нюурые зэбүүрхэн харана. Дурамбайгаар һайнаар харагдана. Тэрэ офицер огтошье айһан янзагүй, гансал эсэһэн, уур хилэн болоһон шэнжэтэй.

— Эдэ бузар партизанууд хаана гээшэб?!—гэжэ офицер хашхарба.

— Эндэ!—гэжэ дуугархатайгаа адли Тхыонг богонихон ээлжээгээр буудаадхиба. Тиин партизануудай пулемет болон автомадууд нэжэгэнэшэбэ. Америкын офицер. үшөө 4 солдат юунэйшье болоһые ойлгонгүйгөөр газар мүргэн унаба. Бэшэ дайсад үбһэ ногоо руу нюугдаба, тиин буудажа эхилбэ. Мүн зүүн талаһаашье, Лыонгын хэбтэһэн газарһаашье, буугай абяан соностобо.

Дайсанай түрүүшын добтолго бута һүрэбэ. Олон хүнүүдээ гээгээд, тэдэнэр сухарибад. Харин мүнөө Ти Понг Ной хадын оройе дайсанай самолёдууд бомбодожо эхилбэ. Ойгоргүй шангаар бомбонууд тэһэржэ. шиигтэй улаабтар газарые өөдэнь шэдэлнэ. Тхыонгой туһалагша бомбын хэлтэрхэйдэ дайруулан, унаба. 18 наһатай Винь үбсүү руугаа шархаташаба. Самолёдой үнгэрхэдэ Тхыонгой бүлэгһөө тэрэ өөрөө аад, үшөө хоёр сэрэгшэд буугаа барижа шадахал байба.

Булимтарагшад дахин добтолгодо юрэбо. Тэдэнэй арада зуун метрэй газарта радистнууд ябана.

— Эдэ бузарнууд урагшагүйдэхэдөө, баһал самолёт дуудажа, манаа бомбодуулхань гээшэ, тиигээ һаань, энэ үндэрые хамгаалжа байһан манһаа хэмнайшье амиды үлэхэгүй,—гэжэ Тхыонг ойлгоод. хоёр сэрэгшэдтээ пулемёдоо үгөөд, өөрөө гранатала бэлдэжэ. дайсадай хажуугаар урагшаа мүлхибэ. Хадхууртай ногоон нюурынь шулгална, уһан намаг соогуур мүлхихэншье бэрхэтэй. Теэд лэ Тхыонг зоригтойгоор урагшаа дабшана. Хажуугаарнь булимтарагшад үнгэрнэ. Дайсанай солдадуудай хүндөөр амилхые Тхыонг дуулана. Нүхэдынь дайсаниие буудангүй. Тэдэнь Тхыонгой гранатын тэһэрхые хүлеэнэ бшуу. Тиигээл хадань буудаха. Тхыонг дайсанай сэрэгшэдэй арада ябаһан радистнуудые үгы хэхэ тээ бшуу. Тэрэгүйгөөр аргагүй. Дайсад гэдэргээ бусажа, тиин самолёдууд дахин бомбодожо эхилхэ ха юм.

Тхыонг связистнуудһаа 20 метрэй газарта мүлхижэ ерэбэ. Бүри дүтэлхын аргагүй. Урдань нюсэгэн газар болошобо. Аяар хоёр метрэй газарта хэбтээд, шэдэжэ хүрэхэгүйш. Гансал бодоод шэдэхэ хэрэгтэй. Тиин Тхыонг хүл дээрээ бодоод. гранатаяа шэдэжэрхибэ. Дайсанай радистнуудшье үгы хэгдэбэ, мүн командиршье «буудагты!» гэһэн һүүлшынгээ захиралта үгөөд. буудуулан унаба.

Сэрэгшэдэнь Тхыонгой захиралтые дуулаагүй һааб даа. Гэбэшье пулемет таршаганашаба. Радистнуудые үгы хэһэн гранатын тэһэрээн буудаха гэһэн тэмдэг байгаа бшуу. Дайсадшье мэгдэжэ абаба. Гэнтэ хажуу тээһээнь баһа Тхыонгой автоматчигууд буудажа эхилээ бшуу...

Тулалдаанай замхахада, сэрэгшэд командирайнгаа хажууда толгойгоо гунхуулан, дуугай зогсобод. Теэд тэрэнэйнгээ түлөө сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд харюугаа абаа. Хорёод эзэмдэгшэдые үгы хэжэ, нэгэ огнемёт, хоёр пулемёт абаһан байна. Америкын агаарай десантын нэгэдэхи дивизиин батальон Ти Понг Ной хадада иимэ гээлтэдэ ороо һэн.

(АПН).

«ТЭРЭНГИ»

Иимэ гаршагтай номой шэнэ магазин-салон Улаан-Үдэдэмнай нээгдэхэнь.

Тус магазин-салон дотор Буряадай жэнхэни уран зохёол худалдагдаха юм.. Элитэ уран зохёолшо Хоца Намсараевай табан боти зохёолнуудһаа эхилээд эдир залуу, түрүүшын баахан согсолборинууд хүрэтэрөө «Тэрэнги» салон соо үргэнөөр худалдагдадаг байха.

Гадна, энэ магазин-салондо дэлхэйн болон ородой классигуудай номууд буряад хэлэн дээрэ олоороо табигданхай. Ленинскэ шангай лауреадууд Михаил Александрович Шолоховой «Шэнэ газар хахалагдаа», «Хүнэй хуби заяан», киргиз зохёолшо Чингиз Айтматовай «Джамиля» гэгшэ үргэндэ мэдээжэ, олондо суурхаһан зохёолнуудые буряад хэлэн дээрэ олохо байхат.

Һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд суурхаһан Д-Р. Батожабайн, Афр. Бальбуровай, Н. Дамдиновай, Ч. Цыдендамбаевай болон Б. Мунгонов, Ц. Шагжин, И. Калашников гэгшэдэй номуудые худалдан абажа болохоор.

Хүүгэдтэ зорюулагдаһан шүлэг, дуунууд болон зүжэг, рассказууд, повестьнууд «Тэрэнги» салондо яһала олоороо гульдаһхай. Гадна магазин-салон соо республикымнай уран шүлэгшэ, прозаигууд өөрынгөө номуудые уншагшадтаа худалдангаа, гар тэмдэг-автографуудаа табижа үгэхэ юм.

Шэнэ шэнэ ном, зохёолнуудые, хүндэтэ уншагшад, худалдажа абахаяа яарыт!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ магазинай наймаалагша И. Б. Мункуева ажалдаа.

ЗОХЁОЛШОДО ЗОРЮУЛАГДАБА

Дэрээнэй дунда һургуулиин һурагшад буряад ахамад уран зохёолшодой зохёолнуудтай. тэдэнэй ажабайдалтай танилсадаг. Тус һургуулида түрэл буряад хэлэн дээрээ шүлэг, басни, рассказуудые бэшэжэ туршадаг хүбүүд, басагад бии.

Эхилэн бэшэгшэд гансашье өөһэдөө буряад литературатай танилсадаг бэшэ, харин энээн тухайдаа хүн зондо хөөрэжэ үгэдэг. Жэшээнь, һурагшад Жамса Тумуновай түрэһөөрнь 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан үдэшэ Алла һууринай хүдөөгэй клуб соо болобо.

Литературна кружогой гэшүүд Жамса Тумунов тухай ехэл дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. 9-дэхи классай һурагша Ханда Дашиева уран зохёолшо Тумуновай дурасхаалда зорюулһан шүлэгөө уншажа, хүн зониие баясуулба. Һурагшад Сэрэнжаб Чойропов, Зоригто Батуев, Баяр Бадмаев болон бусад суглаагшадта уран зохёолшын шүлэг, рассказуудыень уншажа үгэбэ. Энэ үдэшые 11-дэхи классай һурагша Галя Митапова хүтэлбэрилөө. Вечертэ зорюулагдаһан фотомонтаж буряад, ород хэлэнүүд дээрэ гаргагдаба. Суглаагшад һурагшадта баяр хүргэжэ, иимэ хэмжээ ябуулга ходо үнгэргэдэг болохыень захиһан байна.

Г. РИНЧИНО.

Баргажан.

Колумбиин Андануудта үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ Франциин киножурналистнууд харагдадаг болоо. Тэдэнэр Колумбиин партизануудай хүдэлөөнэй түшэглэдэг газар бологшо Маркетали хүрэтэр хүндэ хүшэр, аюултай аяншалга хэһэн байна бшуу. Тэдэнэр удахагүй Франциин телевиденеэр харуулагдаха репортаж бэлэдхэһэн байна. Маркеталиин партизанууд хада газар эзэмдэгшэдэй хашалта хабшалтаһаа тэрьелжэ, хадалиг газар руу ошоод, шэн зоригто ажалаараа зэрлиг байса газарые үрэжэл һайнтай плантацинууд болгоһон таряашад юм. Гэбэшье, правительство партизануудые амар байлгадаггүй. Маркетальцууд нэгэтэ бэшэ буу зэбсэг гартаа барин өөһэдынгөө түйлалтануудые хамгаалха баатай болодог байна. Байлдаанайшье боложо байха үедэ хүдөө ажахын хүдэлмэри зогсоогдодоггүй. Эрэшүүлэй дайлалдахаяа ошоходонь плантацинууд дээрэ эхэнэрнүүд хүдэлдэг. Маркеталиин партизанска хүсэнүүд ушар ёһо мэдэн эмхидхэжэ, шанга журам тогтоонхой юм. Зураг дээрэ: Маркеталиин партизанууд.

АПН-эй фото.

«Түрэһэн үдэрөөршни амаршалнабди», «Уттахаяа гарагты», «Һайндэрөөр!», «Хүбүүтэй болоһондотнай амаршалнабди!» гэһэн олон янзын телеграмманууд үдэр, һүнигүй Улаан-Үдын центральна телеграфта абтажал байдаг. Олон жэлэй дүй дүршэлтэй болоһон телеграфистка Вера Сороковикова, телеграммануудые хүргэн үгэдэг участогай начальник Надежда Хамаганова хоёр иимэ телеграммануудые нилээд олоор абаһан байха.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

АЛТАН ЗҮРХЭН

Хэжэнгэ тосхоной гол үйлсөөр сэхэ баруулхада добо дээрэхэнэ урагша, хойшонь гонзойлгожо бариһан үндэр сагаан байшан харагдаха. Олон табсан гэшхүүр дамжажа, гэртэ ороходомнай, һаншагаа сайжа, табиши шахажа ябаһан сарюухан хүгшэн налгай эсхидоор амаршалан, «һуугты» гэжэ урина. Энэ хадаа Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделениин эрхим дархан Шойнжур Цыренжаповай хани нүхэр, 14 үхибүүдэй эжы Долгор Жамсаранова гээшэ.

1961 ондо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар 10 үхибүүдэй хүндэтэ эжы Долгор Жамсаранова «Эхэ-геройн» нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Алтан одоной медаляар, Ленинэй орденоор шагнагдаһан байна.

Мүнөө үхибүүдынь 14 болоо. Эды олон үхибүүдые бүүбэйлжэ, бөөмэйлжэ, газар гэшхүүлжэ, хүн болгохо гээшэмнай бэлэн хэрэг бэшэ. Эдэ үхибүүдэйнгээ бага балшар байхада Долгор Жамсаранова өөрынгөө нүхэр Шойнжур Цыренжаповтай яһалахан зобоһон тулиһан тухайдаа намда хөөрөө юм.

Үнэхөөрөөшье эды олон үхибүүдые нарай нялха байхаһаань эхилээд, һургуулида һургахаһаа абаад, ажалда ороторнь һанаа сэдьхэлээ зобохо, оролдохо гээшэ гансал эжы аба хоёрой оролдолго гэжэ мэдээжэ.

Мүнөө эгээ одхониинь Толя хүбүүхэн 1-дэхи класста һурана. Бултанай аха Шура—Улаан-Үдын хүдөө ажахын институтда һурадаг. Тиихэдэ Валя Галя хоёр дунда басагадынь Шэтэ, Улаан-Үдэ городуудай дээдэ һургуулинуудта эрдэм шудална. Тэдэнэй ехэ эгэшэнэр Соня Анна хоёр Хэжэнгэдээ багшалдаг. Иигэжэ 12 үхибүүдынь эжы, абынгаа тэдхэмжээр эхин, дунда ба дээдэ һургуулинуудта һуража байна.

Олон үхибүүдэй эхэ Долгор Жамсаранова урдань колхозойнгоо ажалда али болохоор тушаадаг байгаа. Мүнөөшье совхозой улаан булан даагшаар ажалладаг. Эхэ-герой алдартай эжы баабай хоёрой хүмүүжүүлһэн үхибүүд һургуулидаашье, ажалдаашье дододоо магтаалтай, түрэлхидэйнгээ хүндэтэ нэрые олоной дунда алдаршуулна. Үнэр баян Долгор Жамсарановагай үбсүүндэ яларһан «Эхэ-геройн» Алтан одоной ошо-гэрэл он жэлэй үнгэрхэ, сагай ошохо тума улам гэрэлтэйгээр толорхо байхал.

П. СОДБОЕВ.

Д. ТАРВА

УЯНГА

Хүдөө хээрын уужам һайханһаа
Хүхэ ногооной үнэр анхилжа
байна.
Хөөрэн дабхигша һайн моринһоо
Хүнды talануул һугаран
ходоржо байна.
Һугаран ходорогшо талын
дуидуур
Һуршадал адляар ниидэн
ябахадамни
Һураг магтаал болоһон инагайм
шарай
Һурал гүбээе нэбтэлэн
тодорходол гэнэ.
Хүрьһэтэ дэлхэйн гайхамшаг
юумэн соо
Хүнэй һанаанһаа хурдан юун
бииб?
Хүлэг мориной гансахан харайха
зуура
Хүсэл бодол хэды холо ошоноб
даа!
Инагтаймни ушаруулха һайн
морин,
Яаран долгилогшо сэдьхэлэйм
хайра,
Яашагүй тодо мүнөөдэрэй болзор
Ябабашье ҥамайе тэндэ хүргэхэл.

(Монголһоо буряадшалагдаба).

ХАЛТИРҺАН ГҮРӨӨҺЭН

— Чимит, трактораа гаража руу абаашажа табижархил даа. Үглөөгүүр эртэхэн бодоод, Улаан кадын араһаа, хохюурнуудай олдоо һаань, хоёр дахин эрьехэбди. Газаатаа энэ «ДТ» хонуулбалнай, үглөөгүүр халаатарнай ябаха хүн ябажа, ерэхэ хүн ерэжэ болохо, — гээд тракторайнгаа тоһыень үзэхэ вуураа, Бадмацырен нүхэртөө хандана.

— Үглөөгүүр заправка хэлтэгүй болоно гү? — гэжэ нүгөөдэнь асууна.

— Хоёр ошожо ерэхэд байха, үгы һаань үдэр ерэхэдээ хээд ошоходо яаха һэм даа, — гэлдээд, хоёр тээшээ таранад. Нэгэниинь трактортаа һуужа хойшолно, нүгөөдэнь гэр тээшээ ябаба...

Дулаан гаражһаа гараһан «ДТ-54» үглөөнэй жабараар дүнгинаһаар, баруун урагшаа шэглэбэ. Үглөөнэй наран зүүн урдаханаһаа үнһэр Майлын оройгоор гарахуутай, «эмнис-эмнис» гэнэ.

Загаһата тосхоной баруун тээхи Чисаана голой болдогые дабаад уруудажа ябатараа, Бадмацырениинь нүхэрөө түлхижэ:

— Юрэдөө, нюдэнэйнгөө һорьмоһо харана гүб, али юуниинь бүүдэгэнэнэ гээшэб? Ши илгаруулна гүш? — гэжэ асууна.

— Юу хараад хэлэнэш? Хаана, юун байнаб?

— Тиишээ, тиишээ, тэрэ Үмхэйн нуур дээрэ.

— Аа, энэш нохой бэшэ гү. Үгы яагаа томошог юм, теэд юундэ нэгэл газартаа, зоогдошоһон юумэндэл байха болоо юм.

— Байза сэхэ гүйлгэжэ, хажуудань ошохо болоо...

Эдэнэрэй тэрэ газартаа хүрэжэ ерэхэдэнь, амиды аад, нэгэл газартаа байжал байһан гүрөөһэн. Чимит Бадмацырен хоёр бүри гайхалдашаба. Һүхэеэ бараад эдэнэрэй бууханаһшье, тэрэнь хүдэлэнгүй байжал байна.

Даараба бээрэшэһэн гүрөөһэндэ дүтэлшэһэн хүнүүд тэрэнээ барижархиба. Эдэнэр тэрэнээ хайрлаһандаа тэбэрижэ, нуурай елүүрһээ гаргаад табижархёо. Гайхаһан, сошордоһоншье амитан хойто хадые шэглээд, шууяса харайжа ябашаба.

Үлэ хоол бэдэржэ ябаһан энэ гүрөөһэн урда хадаһаа хойто хадын таряалангай газарта гаража ябатараа, нуур дээрэ гарашоод халтирхадаа, урагшаа, хойшоошье ябажа шалахаа болишоод байгаа бшуу. Иигэжэ эдэ хоёр нэгэ гүрөөһэнэй ами абарһан байна.

Дм. БАЛДУЕВ.

УРАН БИИРЭТЫН БАЯР

Уран зураашa Кондрат Игнатьевич Сергеевэй зурат бүхөнэйнь урда зогсонгүй гарахын огто аргагүй. Юундэ? Байгаалиие угалзатуулан харуулһан зурагуудынь илангаяа һонирхолтой, бэлиг шадабариинь бодотоор гэршэлнэ, хэжэ байһан ажалайнь үндэһэн голынь болоно бшуу. Буряад оронойнгоо байгаалиие зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр харуулжа шадана. Шэмэрүүн хүйтэн, бордоһо жабартай үбэл; зунай аяма халуун; зүлгэ ногоон бар тайга; зэрэлгээтэн нэмжыһэн тала дайда; сагаан хөөһөөр бушхажа байһан Байгал далай—иимэрхүү түхэлэй зохёолнуудынь онсо өөрын маягтайгаар вураглагдаһан.

Байгаалиин нюусанууд захагүй бшуу. Юрын хүнүүдэй обёсроогүй юумые уран зураашa обёордог, хёрхо нюдөөр шэнжэлэн хараха. Тиимэһээ К. И. Сергеев кабинет соо сагаа үнгэргэдэггүй. жэлэй ямаршье сагта—хамаагүй ээлжээтэ зурагайнгаа темые бэдэрэн, буряад дайдаяа шэнжэлэн ябадаг. Үзэсхэлэнтэ гоё байгаалиин шэг шарай харуулхаһаа гадуур хүнүүдэй дүрэ уран наринаар бүтээдэг...

Амжалта өөрөө ерэдэггүй юм аабза. Нэтэрүү шанга оролдосын ашаар хүн бүхэнэй бэлиг шадабари ургадаг һэмнай. Бага сага урагшагүйдөөшье һаа, Сергеев урмаа хухараагүй, оролдожо, ходо зуража, бэлиг шадабаряа дээшэлүүлжэ ябаа.

«Мүнхэ Сарьдаг» гэһэн зурагыень онсо тэмдэглэмээр. Үзэсхэлэнтэ гоё Түнхэнэй ногоон тужа дайдын шарайе үнгэ бүриин шэрээр ура наринаар харуулаа. Гол түлэб удхынгаа талаар зураг бүхэниинь үргэн дэлисэтэй, авторай ургажа ябаһые бодотоор гэршэлнэ. Түнхэнэй дайда шэнги үзэсхэлэнтэ газар хаанашье дайралдадаггүй. Сагаан мүнгэн малгайтай Саяан уулын хормойе шэмэглэн гоёоһон ногоон тужа, болдог гүбээнүүд, орьёл торьёл хангил хабсагай.

Зүг бүхөнэй һалхинда үлеэгдэн найгарһан һасхагар гоё нарһад, шэнэһэд, хуһад жэрылдэнэ, зүргэ ногоон хормойгоорнь атиралдан хушуурһан һүрэг малнууд. Иимэл һэн даа домог түүхэдэ дурдуулагша Түнхэн нютагай жэнхэни гоё дайда.

«Байгал» гэһэн зураг. Аали номгон, мүнгэн хашарһата нюруунь сэнхир номин огторгойтой ниилэн һолонготоно, оройдоо ойроньшье ошохын аргагүйгөөр атиралдан мушхарһан, сагаан хөөһэтэ долгид эбхэрэн шэдэлнэ. Байгал далайн шэнжэ түхэлые уран зураашa алишье талаһаань зүбөөр, онсо өөрын угалза, зурлаануудые ехэ шадамараар хэрэглэн байжа харуулаа.

Хамаг зурагууд дээрэнь тогтохын огто аргагүй гээшэ. Гэбэшье «Борогойн тала» гэһэн зурагынь удхынгаа, нарилан бүтээлгынгээ талаар тад ондоо юм.

Эдеэлжэ һууһан хонишод. Хүри улаан үнгэтэй вагончик. Нэгэл тиимэ бододдо хатанги хонишод абяагүйхэнөөр сайгаа һороно. Оло мянга юумэ тоосолдожо байха сулөө забдагүй гэжэ бидэ абаһаар ойлгонобди. Тэдэнэй харууһалжа байһан хонидые харанагүйбди. Эдеэлхэ һамбаандань бүлэг хонидойнь зариман далда ороһон хэбэртэй. Тус зураг удхынгаа талаар сошордомо хүхиргүү бэшэшье һаа, ажалша бэрхэ хүнүүдэй үдэр бүхэнэйнь хэрэг, абари, шэнжэ түхэл ехэ дарууханаар гаргагдаһан байха.

Нүхэр Сергеев ганса байгаали зурадаг бэшэ. хүнэй дүрэ ура наринаар бүтээдэг юм. Хуушанай лётчик Петиновэй дүрэ бидэнэй сэдьхэл илангаяа хүдэлгэнэ.

Энэнь хэжэ байһан ажалайнь эгээл дээдэ шата бэшэ, энээнһээшье гүнзэгы удхатай, үргэн дэлисэтэй зурагууд бии. Түрэһэнһөө хойшо таби наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан нээгдэһэн зурагуудайнь выставкэтэй танилсаһан хүн бүхэн уран зураашын бэлиг шадабарида этигэхэ, саашадаа үшөөшье һайн бүтээлнүүдые урлахыень найдахал байха.

К. АНДРЕЕВ.

«ОЛЗОТОҺОН» АНГУУШАН

«Жаалдажаш үбгэн боло даа.. Ядахадаа бартахиин боро шулэшье намдаа уулгаха шадалтай эрэ һайш. Бусад гэргэдэй үбгэд баран ангуушад. Баабгай бартахишье, хэрмэ, булгашье бараад ерэдэг. Үгы нээрээ энэ газаа хэбтэһэн хилар шандагандашье урьха зүүжэ бирахагүй хүн гүш даа?»—гэжэ һамганайнгаа гэмэрхэ гутархадань, оройдоошье агнажа үзөөгүй Ойдоб ойдо гаража, шандаганда урьха уяха гэжэ шиидэбэ.

Хэды хоноод, Ойдоб урьхануудаа эрьехээ гараба. Һүүлшынгээ урьхада дүтэлжэ ябахадаа, томо сагаан юумэнэй хэбтэхые хараад: «О-һоо, одоо томохон шандаган ороолтай! Һамгамни баярлаха ёһотой...» гэжэ баярлан, алхасаяа түргэдхөөдхибэ.

Ойдобойнгоо ойһоо бусахые хүлеэжэ, газаагаа зогсоһон һамганиинь үбгэнэйнгөө ошоһон зүгрүү хирэ болоод лэ һарабшалан, үндыжэ байжа хараха юм. Нюргандаа юумэ үргэлһэн үбгэнэйнгөө ойһоо наашалжа ябахые обёорходоо:—Харалши, шолмошни, олзотой ерэбэл! Эрэ нэрээ һанажа олзотой ерэбэл! Юушье хадаа ангай шүлэ уугдахань лэ, —гэжэ тэрэ омогорхон шангаар дуугаржа, баруун жалгаһаа бууһан шэмэрүүн жабарай нюсэгэн шэхыень булуудхадал шэмхэжэ байгаашье һаань, тобхон дэбхэншээжэ, нүхэрөө хүлеэһэн газартаа үлэбэ.

Ойдоб хашан мэлхэйдэл газар хороохо юм бэшэ. Һалирһаар лэ һалирха юм. Нюргандаа үргэлһэн ангаа даажа ядана хэбэртэй Үргэбшөөэ газарта хаяжа, халта амараадшье абана. Тэрэнээ газараар шэрээдшье туршана. Тииһээр арайшье гэжэ газаагаа хүрэжэ ерэбэ.

— Ямар ан бараад, иигэжэ тухашарба гээшэбши? Ойн захада хонохонь гээшэ гү гэжэ һаналби...—гэжэ һамганиинь хүхюу шогтой угтаба.

Хүлһэ һалһан болоожо ерэһэн Ойдоб дуушье гарангүй, нюргандаа үргэлжэ асарһан ангаа һамганайнгаа урда пэс гэтэр хаяжархина.

Энхэргы урихаанаар, шогтой хүхюугээр угтаһан һамганиинь Ойдобойнгоо асарһан ан анхаржа шэртэн гэхэдээ, амаа ангайн эгсошолой. Тиин... тиин шаройгаа гансата хобхо татан:

— Ой-доб... Ган-са-хан... ори гансахан юумээ боожо алаа гүш?!.. Боожо алаа гү... гүш?..—гэжэ тэрэ үгэдөө хахан, мэнсэгэрхон нюдаргаа зангидан, үбгэндөө добтошолно ха.

Ойн захаар тангаршаан бэлшээжэ ябатараа, эзэнэйнгээ урьхада орожо үхэшэһэн ори гансахан хониёо даажа ядаһаар, һамганайнгаа нюдаргаһаа зайлаһаар, Ойдоб гэртээ шэрэжэ ороо һэн ха.

Федор ЦЫДЕНЖАПОВ.

Захаамин, Утаата нютаг.

ХУУРША ХҮБҮҮН

(ОНТОХОН)

Урайхани урда сагта, хүхэ далайн эрье шадар тобойһон нэгэ ахир тэбхэрхэн газарта багса һуушаһан гэртэ хоёр хара ямаатай үгытэй ядуу үншэн хүбүүн һуугаа юм ха. Энэ хүбүүе баяд ноёд хэрэгшээжэ улаан нюурыень харагшагүй һэн. Үншэн хүбүүн тэбхэрхэн гэртээ һуухадаа, үдэршье, һүнишье, хайшан гэжэ эрхыдээ эрдэмтэй болохомниб гэжэ шэбшэжэ һууна. Далайн долгиной нэгэ хэмээр эрьеэ сохихыень шагнажа һууһаар дуур-дуур дууряад абахадань, шэхэндэнь хуурай дуун дуулдаһан шэнги болобо. Хүбүүн залд гэжэ абаһан бээрээ: «Байза, хуураар наадажа һураһан хүн нэгэ эрдэмтэй болохо бшуу» гэбэ. Зүрхэлжэ зүрхэлжэ зүһэ бүриин модо бэлдэжэ хатаана. Хатахадаа ханхинаһан, янхинаһан модооро хуурай шанага хэжэ, хандагайн суухада углажа, загаһанай гэдэһээр һур татажа, хилгааһата номоор хуураа татана. Үдэр һүнигүй номоороо хуураа хюрөөдэнэ. Дүрбэдэхи хоногтоо дүйтэй дүритэй абяа, табидахи хоногтоо таатай аялга хухалга гаргана.

Үншэн хүбүүн: «Иихэдээ бараг болобо хаяаб. шадалаа шалгажэ, эрдэмээ эрхылжэ үзэхэ юм байна» гэжэ бодобо. Нэгэтэ тарил эрээн модото тайгада гараад, түгсэг дээрэ һуугаад, хуураараа наадаба. Бар тайгын баабгай, хандагайһаа захалаад, ой модоной олон ан шубууд сугларжа, солбон габшагайгаар собхорон һүрэжэ, нэгэ аялгаар ниидэн тойрон наадана. «Иихэдээ, бараг хуурша хүбүүн болобо бэзээб, далайн захада ошожо, далайнгаа загаһадта наадахамни» гэжэ далай тээшэ ошобо.

Тэбхэрхэн гэрэй урда тээхэнэ хабтагай шулуун дээрээ һуугаад «далай, соохи загаһадаа наадуулхамни» гэжэ хуураа татажа захалба. Мэлиижэ байһан далай мэлмэлзээд захалба. Мэлмэлзээн дээгүүр долгид нюргатан эбхэрээд эхилбэ, бүри саашаа сагаан толгойд сахаригтан матараад, мухарин ябана. Энэ зэрлиг долгин дээгүүр сухалтай сурхайн, туластай тулын, һэргэг һэльбэрээнэй, олон түмэн омолиин, янза бүриин яһала олон зүһэн загаһанай хатар наадаха харагдана. Хуурша хүбүүн энэ хүхюун хатар харахадаа, бүри ур машан, үдэр һүнигүй эдеэ хоолоо, унтаха нойроо мартатараа наадана. Гэнтэ хүлынь норошобо. Далай тээшээ харахадань, бурьялан бусалжа байһан далайн нюрган дээгүүр хун сагаан толгойтой, хулһан сагаан һорьботой үбгэн альгаа ташажа ябаад, айхабтар габшагай гоёор собхорон дэбхэрэн хатаржа байба. Уршалаа дүүрэн нюуртай, ута сагаан һахалтай үбгэн хэды соо наадаха юм ааб гээд, хуурша хүбүүн долоон хоног соо хабтагай шулуун дээрэһээ бодонгүй, хара нюдөө анингүй наадаба. Наймадахи хоногтонь далай эрьеһээ билтаржа захалба. Үбгэн уһан дээгүүрээ хатар хатарһаар хуурша хүбүүнэй хажууда ерэбэ.

— Ямар бэрхээр хуурдадаг хүбүүмши. Би энэ далайн эзэн болоһоор иимэ һайхан гоё хухалгатай хүгжэм шагнаагүйгөө шагнабаб. Үбэл нажарые мэдэнгүй, үдэр һүниие илгангүй унтажа хэбтэһэн аад, энэ хуураар дуулахадаш һэрижэ, бэеэ бариха аргагүй боложо, долоон хоног соо дохолтороо хатараалби, наймаһ хоног соо натысараа һүрэбэлби. Шинии хуурай дуунда унтаһанаа һэрижэ, мартаһанаа һанабаб. Шамда бэлэг сэлэг юу барихабиб? —гээд далай уруугаа шэнгэн орошобо.

Хуурша хүбүүнэй гайхан таглан һуутар, далайн обогоноон сооһоо арбан үнгөөр һолонготоһон айхабтар һайхан эрдэни шулуу бариһан далайн эзэн гаража ерээд,—«Зэ, хүбүүн, бэлэг гуйлгам энэ. Энээнээ бараад ябахадаа үлдэхэ турахагүйш, хүйтэндэ даарахагүйш», гээд эрдэни шулуугаа барюулба. Хуурша хүбүүн эрдэни шулуунай толондо һарган алдажа байгаад: «Һайн бэлэйт»—гэжэ хэлээд, харахадань, хажуудань хэншье үгы байба.

Хуурша хүбүүн тэбхэрхэн гэртээ ерэжэ, үлдэхэ, даарахаяа мартажа, амаржа хэбтэнэ. Энэ үедэ муурахаа болитороо таргалһан, буурахаа болитороо баяжаһан хуурша хүбүүндэ ойро шадар һуудаг баян гэртэнь ороод:

— Эй! Хүбүүн, ши иихэдээ юугээ эдеэд, юу үмдөөд һуунаш. Ши гэртээ туража харанхалжа, даараажа хүлдэжэ хэбтэнхаар, намда ошожо түлеэ залһа гаргажа, аарсанай шүүһэ эдижэ, гол орожо һуухашняаб гэжэ эрээб гэбэ.

— Би хүдэлөөшэгүй хадаа үлдэхэ, даарахагүйб. Энэ шулуундамни шинии гэртэхи газаахишни дууһан хүрэхэгүй,—гээд дэрэ дорохи шулуугаа абажа харуулба. Баян хүн шулуунайнь толондо һарган унан алдабашье, обтоһондоо досоогоо долоон нохой үхүүлээд, дуугай гаража гэр тээшээ гэшхэлбэ.

Баян хүн гэртээ ошоод, «энэ адхамарай эрдэни шулууе хайшан гэжэ гартаа оруулхамни ааб». — гэжэ үдэрэй һанаанда, һүниин зүүдэндэ дарагдаба. Һамга, басагадаараашье шүүбэри хэлсэнэ. Алаха гэхэһээ ондоо юумэ олоногүй. Алаха хүниинь олдожо үгэ нэгүй. Ядахадаа, олон баяшуулаа нюусаар урина. Обоо мяха гаргажа, өнгосоор архи табижа хүндэлнэ, зугаална. Энэ зугаа дээрээ гэрэй эзэн иигэжэ хэлэбэ: — Зэ, ноёд һайдууд! Минии эсэгэ эрдэни шулуутай байгаа юм. Теэд тэрэ шулууень харатан хардажа, боротон бордожо абашхёо юм. Мэнэ һая, намда шадар һууһан яһан үгытэй яндан хүбүүн хуурта һураад шан абааб гэжэ тэрэ эрдэни шулууемни харуулба. Тэрэ шулуугаа хайшан гэжэ тэхэрюулжэ абахамниб гэжэ танһаа шүүбэри һурахаяа таниие урибаб гэбэ. Арбаад арга олобошье арсалдажа, хэрэлдэжэ зүбтөө ороногүй. Нэгэ хубалза шэнги тэрхэгэр гэдэһэтэй хүн хүндын мяханда шоно шэнги шомшоржо, шубуун шэнги тоншожо һууһанаа, ама хамараа аршажа, хүүр хэлэхэ һанаатай шэнги болоходонь, баян эзэн тэрээндэ хандажа.

— Та юун гэжэ һананат гэжэ һурахадань: «Ай, энэшни бараг юумэл даа. Тэрэ хүбүүндэ ошоод, «манай эндэ хурим болохонь, энэ хуримда нэгэ хэды хуураараа наадажа үгыт» гэхэдэтнай ерэхэл байха. Ерэбэл гарта ороогүй яаха юм. Хоёр тагша хорзын хүсэн мэдүүжэ. Унабалынь эрдэни шулуун танай,—гээд, хоёр гуяа ташан һуужа энеэгээд, дахин эдеэлжэ оробо.

Баян эзэн тэрхэгэр гэдэһэтынгээ үгые зүбтэ абажа, хуурша хүбүүе хуурмаг мэхээр мэхэлжэ хууртайень асаруулба. Нэгэ хэды наадхуулһан бэеэрээ, улаан улха тагшаар арза бариба. Ангажа һууһан хуурша хүбүүн арзыень амталан уужа орхибо. «Хүбүүн ангаа байнаш, энэ матаар аягаар архиемнай амталыт!» гээд, хорзо хэжэ үгэбэ. Хуурша хүбүүн гэнэдэн, тэрэ хорзыень дууһан ужархиба. Доторынь гэнтэ гал бутарһан шэнги болоод, мэдээ алдаад, алдалан унашаба.

Баяшуул хуурша хүбүүе нэгжээд, арай шамай зүүн һуга дороһоонь эрдэни шулууень оложо абаад, бэеынь далайн эрьедэ абаашажа хууртайень хаяжархиба.

Гурбан хоног соо хуурша хүбүүнэй голгүй хэбтэхэдэнь, далайн манан хоро эдеэрыень досооһоонь хүхэжэ гаргаба, хүбүүн мэдээ орожо бодобо. Далайнгаа эрье дээрэ байба, һуга дорохи эрдэни шулууниинь үгы, ганса хуурын хажуудань хэбтэнэ. — «Ай халаг даа, халаг! Мэхэлээшэндээ мэхэлэгдэбэб, гохолоошондоо гохологдобоб даа. Хойтын хойтодо, хоёрой нэгэндэ энээнээ хүсэхэб даа!—гэнэ.

Уруу дуруу болоод, эрье дээрэхи шулуу түшөөд бодолгодо абтан, далай тээшээ хараад һууна. Холо далай соо нэгэ юумэ түглыгөөд харагдана. Эрьедэ тулан гэхэдээ, тэрэнь ехэ онгосо барюулһан һэеы гэр байгаа. Гэр сооһоо хоёр хүн гаража ерээд, хуурша хүбүүнһээ һураба:

— Энэ далайн хойто бэедэ, ехэ хуурша хүбүүн бии юм гэлсэгдэбэ, тэрэ хуурша хүбүүн хаана һуудаг юм? Далайн урда бэедэхи хаанай басаган хадамда ошохонь. Хуримаа хэхэ юумэ аад, хуурша хүн хэрэгтэй болоод, манийе бэдэрээд асарагты гэжэ гаргаа» гэбэ. Тиихэдэнь, хуурша хүбүүн гээшэтнай билби даа гэнэ. Хоёр элшэнэр хуурша хүбүүнэй урда үбдэглэн байжа мүргэнэ. «Манаар ошолсыта, алта мүнгэ альган соогоо дүүрэн асархалта. Бидэ хоёр шамайе энэ байһан газартатнай асархабди гэжэ үндэр тэнгэридэ тангариг шахаагаа үгэхэбди» — гээд, хуурша хүбүүе һөөргэнь эндэнь асархабди гэжэ тангариг шахаагаа үгэбэ.

Хуурша хүбүүн, мүнөө эрдэни шулуунһаа һалаһан хойноо, хоол хубсаһаа олохо хэрэгтэй, эдэнээр гаража, урда бэеын дайда үзөөд ерэхэдэ яаха һэм гэжэ бодоод, тэдэнээр сугтаа гараха болобо. Гурбуулан далайнгаа эрьедэ хоноод, үглөөнэй улаан наранаар урда эрье тээшэ һэльбүүрдэбэ. Удангүй эдэ гурбанай онгосые ехэ гоё гоё олон һэльбүүршэдтэй баяшуулай онгосод хүсөөд, урдань гарана. Тэдэнэй онгосо дээрэ олон дабхар олбог тохом дээрэ тэрхэгэр тэсхэгэр гэдэһэтэн хойно таһарһан хуурша хүбүүндэ: «урда ябаһан мал уһанай тунгалагые ужа, ногооной сэсэгтэ үзүүрые эдижэ ябадаг юм, хойно ябаһан мал уһанай булангир, ногооной үндэһэ үмхэжэ ябадаг юм» — гэжэ наадалан, ёгтолон, хүхэ энеэдэн болон гараба. Эдэ далайн хойнохи

бэяшуул-ноёшуул баһа хү... уригдаад, урагшалжа ябаа ю...

Хаанай хоёр элшэнэр ... гаа тэгнэжэ ябахадаа, хү... бүүе асархыень асарбадби... энэмнай хэр хуурша бай... Энээнээ туршажа үзэе гэ... «бидэ хоёртоо нэгэ заа ... харуулжа, хуурдыт» — гэжэ...

— Би хуураа дуугарахы... гаргахалби, ганса далайн ... дуулаа хадаа, далайгаа ... долгидуулха, хөөрүүлхэ. Д... ябаһан хүнүүд булта далай... орожо үхэшэхэ, — гэбэ. ... дэнь тэрэ хоёр элшэнэр ... гүй «хуурда» гэбэ. Хуурш... бүүн хуурни шиигтэйдэ ... гарха гэжэ шалтажа ядаад... гүй баалуулхадаа, хуурдан... халба. Нэгэ хэды хуураа ... гаад һуухадань, далай ... бурьяжа бусалжа эхилбэ ... долгид дорлигтойгоор ... собхорон захалба. Далайда ... хүнүүд далай уруугаа уна... нэ. Хуурша хүбүүнэй һууга... һан онгосо задара һүрөө... мэдэг шэдэгдэшэбэ. Хуур... бүүнэй хуураа бариад, ... нажа ябахадань, далайн ... ража ерэһэн бэеэрээ хуурш... бүүе абаад далай уруугаа ...

Хуурша хүбүүн үхэхынь ... да нюдөө харахам гэд, ... гэхэдээ, үзэсхэлэнтэ һайх... дон соо ороод, олбог ... хуурай юумэ һууба.

Далайн эзэнэй ордоно... на гэрэлхэн шэл юм байна, ... саагуур зүһэн бүриин ... ургамал ногоон эбхэрэн ... байна. Далайн эзэн хуурш... бүүгээ далан зүйлэй ... эдеэлүүлээд, намдаа гэртэм... жа гү гэнэ. Хуурша хүбү... лоон хоног соо амарангүйгөө... дана. Зүһэн бүриин ... далайн амитад эрэжэ, ... дуу хүгжэм шагналсаба. ... эзэн долоон хоног соо ... гүй собхоржо һүрэн наадан... таниинь хатараалдаба, дала... лоон дангинад гаража ер... тараалдаба, матаралдаба. ... уһагүй юумэд шэнги хатар... бэтирэлдэбэ, хааша яаша ... шатарна. Ханын саанахи ... гаһад баһа хатаралдаа. ... дэнь далай дээрэ хада ... долгид, боори мэтэ боро ... оболзоно, хүмэрэлдэжэ ... хаар бэшэ. Далай дэбэрһэ... бэржэ, эрье шадар, набтар ... һууһан айл тиигрэнүүдые, ... хэхээ байһан хаанай байшан ... сые хахара бутара ташажа ... жархиба. Далайн хоёр тээх... шуул далайн уертэ орожо ... Хабсагай бооргоор хашагда... һан үгытэй хара зон бүтэн ... үлэбэ. Хуурша хүбүүн дол... лоон хоног соо наадаһандаа эсэбэ, ... Наадахаа болиходонь, далай... болигохоор бэшэ. Яажашье ... оруулжа ядахадаа, хуур... хилгааһа мэдүүлэнгүй нэгэ ... таһалжа һууна. Хуурайнь ... муу боло болоһоор болишо...

— Энэ юу болооб? — ... хатаржа байһан далайн эзэн ... ба.

— Эээ үни наадаһанда... раймхилгааһан халажа ... таһарһаар дууһашоол. — ... хуурша хүбүүн хуураа ... гүй доошоо хараад, уруу ду... һууна.

— Ай хайран найр! — гэжэ ... эзэн наадаа зогсообо. Хуурш... бүүгээ нэгэ һарын шарайд... руулба. Тиигээд, долоон ... наадаһанайхиинь хүлһэ ... мүнгөөр түлэбэ. «Энэ алта... гөөрөө хэрэгтэй юумээ ... һайн һайхан һуугаарай!» — ... юрөөгөөд, хаб загаһа ... болгожо табиба. Хаб загаһан ... жэ бууба. Хаб загаһаа ... һан хүбүүн далайнгаа эрье... «Һайн һайхан гэртээ ... гэхэдэнь, хилмэ загаһан ... булталжа, аман соохи эрдэни ... лууһаа гаргажа үгэбэ. Энэ... лайда орожо үхэһэн баянай ... ша хүбүүнһээ булаһан ... шулуун байгаа.

Эрье дээрэ гараад харах... өөрынь тэбхэрхэн гэр ... байна. Хоёр хара ямаанинь ... шожо ябана. Һайн ногоой... соохи байдай гэрнүүд үгы ... Булта уертэ урдашаһан бай...

Хуурша хүбүүн хуураа ... хилгааһалжа абаад, далайн... хэды холо ошобо. Жалгын ... до һуугаад, хуураа дуугар... айл аха дүүгээ, уертэ дай... гүй үгытэй зоноо суглуул...

— Бидэ үгытэй ядуушу... ларжа үнэтэ тиигрэн болоо... боошон сугларжа золто ... болохо эндээ һайн ажа... хэзээ мүнхэ һууе, — гэжэ ... хүбүүн хэлэбэ. Алта мүнгэ... тиигрэндээ дууһан хубааж...

Тэндэ һууһан үгытэйшуу... һайхан һуудалтай болож... олон үхэн болоо юм. Хуурш... бүүнэй туһа хэзээ хэтэдэ ... лаагүй дурдагдажа ябаһаар ... хон болошоо юм.

Оһойн голой Енгүү... гэндэ Бэльдаев М... гэгшэһээ 1933 ондо ... абаад Дольжэн Мадасо... руулба.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Н01451.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Шэнэ табан жэлэй барилгын индустри» гэһэн түрүү, бэшэг. «КПСС-эй XXIII съездые угтуулан» гэһэн рубрика доро информацинууд толилогдоно. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди» гэһэн рубрика доро материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда: «Улаан-Үдын 300 жэлэй ойдо» гэһэн рубрика доро С. Хабаловай «Энэ манай город, бидэ шэмэглэн гоёохо ёһотойбди» гэһэн статья. Хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Хоёр спартакиадын чемпиондо» гэһэн гаршаг доро А. Ермаковой спортивна шэнжэлэл. «Һайн хэрэг тухай тобшохоноор» гэһэн гаршаг доро материалнууд. Соносхолнууд.

Сагай шарай

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, саһан орохогүй, баруун хойноһоо һулаханаар һалхилха. Зэдын, Захааминай аймагуудта 3—8 градус, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 23—25, үдэртөө 10—12 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Мартын 13—14-нэй үдэрнүүдтэ республика дотор бүрхэгшэг байха, үдэһөө хойшо зарим газарта бага хан саһан бударха. Хойто болон Байгал шадарай аймагуудта һүниндөө 29—34, үдэртөө 9—14, бэшэ нютагуудта — һүниндөө 21—26, үдэртөө 1—6 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

ТУҺАТАЙ ЗҮБШЭЛНҮҮД

Зузаан оёортой кастрюль соо һү хөөрүүлбэл, урасагүй байдаг. Һү хөөрүүлдэг тусхай амһартатай байгаа һаа, бүри һайн. Ушарынь юуб гэхэдэ, халуун һүн элдэб амта, үнэр бэедээ татасатай юм.

* * *

Хэрбээ бусалгаһан һүнэйнгөө уранхай байбалнь, тэрэнээ худхалнгүйгөөр дахин бусалгаад, ондоо амһарта рүү эюулэгты. Тиигэбэл уранхайнь амтан һураггүй һуларха байха.

* * *

Халуун сагта һүнэйнгөө түргэн гашалшахагүйн тулада һүтэй амһартаяа (бутылка, бидон) нойтон аршуулаар орёогты, тиигээд хүйтэн уһатай тааз соо табижархёоройгты.

* * *

Һү гурбан минутаһаа удаан бусалгажа болохогүй. Энээниие баримталаагүй һаа, витаминуудынь шанараа гээжэрхихэ зэргэтэй.

* * *

Һүнэй сагаан тоһые дотороо ялагар бэшэ амһарта соо хадагалха шухала. Һүн баһал гэрэлһээ боложо түргөөр гутадаг. Тиимэһээ һүтэй бутылкаяа харанхы газарта табиха, үгышье һаа, саарһаар орёохо хэрэгтэй.

* * *

Хүүгэдэй эдихэ хоол саахарай сиропоор амтa оруулхада һайн байдаг. Тиимэ сироп бэлдэхын тулада 100 грамм элһэн саахар иимэ хэмжээнэй халуун уһанда худхагты. Тиигээд тэрэнээ һулашаг гал дээрэ табижа, 20 минутын туршада бусалгагты. Һүүлээрнь марляар шүүхэ шухала.

* * *

Хартаабха, морхооб, свёкло болгохоёо һанабал, гансата халуун уһан соо хэжэ бусалгаха хэрэгтэй. Тиихэдэ витамин С гэжэ шэмэтэ бодосоо үлүүсэ ехээр гээхэгүй.

* * *

Овощ бусилгахада тэрэнэй ашаг шэмэтэй тэжээлтэ зүйлнүүдынь уһандаа гарашадаг. Тиимэһээ тэрэ уһыень шүлэ гаргахадаа хэрэглэхэдэ амтатай, шэмэтэй эдеэн болохо бшуу.

(«Крестьянка» журналһаа абтаба).